ޔައުމިއްޔާ

އިޖުތިމާޢީ ކޮމިޓީގެ 4 ވަނަ ބައްދަލުވުން. (29.03.2010)

ރިޔާސަތުން ފާހަގަކުރެއްވުން:

بسم الله الرحمن الرحيم. އިޖުތިމާޢީ ކޮމިޓީގެ މިއަދުގެ ބައްދަލުވުން ފަށައިގަންނަވަނީ މިނިސްޓަރ އޮފް ހިއުމަންރިސޯސްގެ ފަރާތުން ކުރި ދުވަހު އަޅުގަނޑުމެން ދަންނަވާލާފައިވާ ފަދައިން ވަޑައިގެންނެވި މުޙައްމަދު އަޙްމަދު ފައިސަލް ކޮންޓްރޯލަރ. އާދެ، ދެން އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީގެ ބައްދަލުވުމުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑާ އެކަމަކު އިތުރު 6 މެންބަރަކު ވަޑައިގެންދެއްވާފައި ވީމާ އެހީގައި އަޅުގަނޑުމެން ކޮރަމް ހަމަވާތީ އަޅުގަނޑު ކުރިއަށް ގެންދަނީ. އާދެ، އެ ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅުންގެ ތެރޭގައި ފުރަތަމަ ބޭފުޅަކަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލާނީ މިހާރު މިތާނގައި މިހާރު 6 ބޭފުޅުން އަޅުގަނޑާ އެކީގައި 7 ބޭފުޅުން މިހާރު ހަމަ ވެއްޖެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މަސައްކަތް ފަށައިގަންނާނަން. ފުރަތަމަ އަސްލަމް.

ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް ފާހަގަކުރެއްވުން:

އާދެ، އަޅުގަނޑު ހަމަ ބަންދު ބޭނުމާގައި މި ގަވާއިދު ފާސް އިތުރަށް ބަލައިލައިފިން. އަދި މި ބިލުގައި ހުރަހެޅިފައިވާ މިވާ ބިލުގައި ވާ އެއްކަމަކަށް ވެސް ބަލައިލައިފިން. އެ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލަން ފާހަގަ އެއް ހަމަ މި ކޮމިޓީގައި ދަންނަވާލަމުން ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ކަމެއް ހުރި ކަމުން ހަމަ މި ވާހަކަ ދަންނަވާލީ. އަޅުގަނޑުމެން ފެނިގެން ދިޔަ ނަންބަރު 3/2006 ދަރުމަވެރިކަމުގެ ގާނޫނުގެ އެއްވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ބިލުން ދަރަޖަވެފައި މަޖިލީހުގެ ފުރަތަމަ ވާހަކައެއް ކުރަން. އެހެން ދަންނަވާލަން ޖެހުނީ 26 ވަނަ މާއްދާގައި (ހ) ގައި ބަޔާންކުރެވިފައި މި ވަނީ ފުރަތަމަ ފަހަރަށް މަޖިލީހުގެ ވާހަކަ. މި ވާހަކަގައި ހިމެނޭ ކަންކަމީ މުޅި މަޖިލީހުގައި ކޮމިޓީއެއްގައި ބައްދަލުވުމެއް ބާއްވަން އެ މައްސަލަ ބަލަންކުރެވިގެން ނިންމަން ކަންކަމެވެ. އެ ކަންކަމަކީ ޒާތީ ބިދޭސީއާއި ގުޅުންހުރި ކަމެއްގެ ދަރުމަވެރިކަމުން ހައިން އަސާސީކުރުވާ ނުވަތަ ބެލެހެއްޓުމުގެ ދަރުމަވެރިކަމުގެ ސަބަބުން ނުވަތަ ސީދާ ގޮތުން ނުވަތަ ސިޔާސީ ގޮތުން އެއްވެސް ފަރާތަކުން އެއް ދަރުމަވެރިކަމުގެ މާލިއްޔަތުން ހަރަދުވެދާން ނުވަތަ ވަކި ކަމަކަށް ފައިސާ ހަރަދު ކުރުމަށް ހުއްދަ އެއް ދަންނަވާލުމުން ކަމެއް ހިމެނޭ މަޖިލީހަށް ކަމުގައި ވާނަމަ އެ މަޖިލީހަށް އެއް ހިމެނޭ މަޖިލީހުގެ ބޮޑުވެރިޔާ. ދެން، މި ބިލުގައި ހިމެނޭގޮތުން މި ދަރޭ މި ދަރުމަވެރި ފަރާތުން އަދި ހަރަދުވާ ކަރުދާސް ނޫން ކަމުގައި ވިޔަސް ދަރުމަވެރި ފަރާތަށް ހަދުވާދޭ ހުއްދައާއި ކަމަކީ އެންމެ

މައްސަލައަށް ވާތީ މި ހުށަހަޅައިގެ މައްސަލަ މިހާރު މި ހުއްދަ ދިނުމުގައި ޢަމަލުކުރާނީ އުސޫލަކަށް ބަދަލުގެނެވޭ މައްސަލައަށް ވާތީ އަޅުގަނޑު އެހެން ގަބޫލުކުރައްވާ އެ ވާހަކަ އިޢުތިރާޟުތަކުގެ ސަމާލުކަމަށް ދަންނަވާލަން މި ފުރިހަމަކަމުގެ ބޭނުންކުރި. ޝުކުރިއްޔާ.

<u>ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:</u>

އާދެ މި ރޭ އަޅުގަނޑަށް ވެސް އެބަ އެނގޭ. އެކަމަކު، ރޭ ވިދާޅުވާ ކަހަލަ އެ މާއްދާގައި އެ ބަޔާންކޮށްފައި ވާ ފަދަ ކަމެއް މިޤާނޫނުގައި ހިންގުމުގައި ނުވާތީ މިއީ އުސޫލީ މައްސަލައެއް ކަމަށް ވާތީ ސަރުކާރުން ޤަރާރުގައި އޮތް މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނާ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުން މިވަގުތު އެއްވެސް ފައިސާއެއް އުނިކުރަން ނުވަތަ ޚަރަދުކުރަން ކަނޑައަޅާފައިވާ މައްސަލައަކަށް ނުވާތީ މި މައްސަލަ އަޅުގަނޑަށް ވިސްނޭ ގޮތުގައި މިއީ މަޖިލީހުގެ ތަފާތުގައި ހިމެނޭ މައްސަލަ އެއް ކަމަށް ނުފެންނާތީ އަޅުގަނޑު ކުރިއަށް ގެންދާން ދަންނަވަން. އާދެ، އެ ގޮތުން މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސްގެ ފަރާތުން ވަޑައިގެންނެވި މުޙައްމަދު އަޙްމަދު އަޅުގަނޑު އިސްތިޤްބާލުކުރަން އެއް ޝުކުރު ދަންނަވަމުން އަޅުގަނޑުމެން މި ކޮމިޓީން މި ބިލު ހުށަހެޅުނު ދިޔަ ވަގުތުގައި މިއާގެ މި ކޮމިޓީގެ ބައެއް ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ފާހަގަކޮށްދެއްވާފައި ވާ ގޮތަށް މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސުން އެ ކަމާ ގުޅޭ ވިދާޅުވާ އެއްޗެއް ބޭނުން. އެހެންކަމުން މިއަދު މި ޖަލްސާގެ އެއް ގަޑިއިރު އަޅުގަނޑުމެން ޚާއްޞަކޮށްފައި މި ވަނީ އަޅުގަނޑުމެން މި ކޮމިޓީގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ މެންބަރުން، ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ މެންބަރުން އެއްވެސް ކަހަލަ ސުވާލެއް ނުވަތަ މި ކަމާ ބެހޭ ގޮތުން މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސުން ދެކެވަޑައިގަންނަވާ ގޮތް ސާފުކުރުމަށްޓަކައި އެ ބޭފުޅުން ވިދާޅުވާ އެއްޗެއްކަން މަނިކުފާނުން ދެނެގަތުން އަދި ޖަވާބު ދެއްވުން. އެހެންވީމާ، އެ ގޮތުން އަޅުގަނޑު މި ކޮމިޓީގެ ވާހަކަ ދަންނަވަމުން، އާދެ ފުރަތަމަ ސުވާލުކޮށްލަން ބޭނުންވާ އެއްޗެއް އާދިއްޔާ ދަންނަވާލަން. ދެން، އަޅުގަނޑުމެން ހަމިނުކަރުން އިސްލާހުތަކަށް މުޙައްމަދު އަޙްމަދު ވެސް ނުވަތަ މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސަށް ވެސް ޖެހިވަޑައިގެންފައި ވާނެ ކަމަށް. އެހެންވީމާ، އާދެ އަރިހުގައި ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ސުވާލު ކުރެއްވުން އެދެން.

(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ އަދި ވެސް އެއް ފަހަރު އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން އޭދި. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އެއްވެސް އެއްޗެއް ވިދާޅުވުމަށް ހަމަހިމެނޭނެކަމާ އެއް ނިކުތީ. ދެން ދިމާލު މި މަޖިލީހުގައި ދިމާލު މި ކޮމިޓީގައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން އޮތީ އަޅުގަނޑުމެން ހާޒިރުވެވަޑައިގަތުމާއި އޮތީ 2 ގޮތަކަށް. އެއް ގޮތަކީ މި އިސްލާހަކީ ބޭނުންތެރި އިސްލާހެއް ކަމަށް. ދެން ގޮތަކަށް ދަންނަވަމުން. އަސާސީކަމާ އިސްލާހެއް. އަސާސީ ބޭފުޅުން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވާހަކަފުޅު ދަންނަވާފައި މި ވަނީ އިސްލާހުގެ ޖިންސުގެ ފާހަގަކޮށްދެއްވާފައިވާ ނުވަތަ ފާހަގަކޮށްދެއްވާ ހިއްސާ ދިވެހި ދަރިވަރުންގެ މައްސަލަ. އެހެންވީމާ، މި 2 ގޮތް މި ވާހަކަ ދެއްކުމުގައި ވާތީ އެ އަޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވާލާނީ، ދެން، އިތުރު އެއްކަލަ ސުވާލެއް ބަލާކަން ކަމަށް ނުކުތް ވަކިން އަޅުގަނޑު މިނިސްޓަރ

އޮތް ފިޝަރީސްޒޯން ވަޑައިގެން އިންނެވި މުބާރަކު އަންހެނުން ދަރަނިބަރު ފައިސާއާއި ބަޔާންކުރާ ވަރަށް ޗާޕްކުރި ވަޒީފާތަކުގެ. އާދެ،
އަސްލަމް އުއްޓަކު ވިދާޅުވާން އަތުރުވި ހިސާބާއްދިއްސާ ހޭ. އާދެ، އެހެންވީމާ، އެއްޓަސް ހިއްސާދާރި ދެނބެރަކު
މި ކޯޓުތަކައި ހުކުނަވަޒީރަކަނަމަ ބަފުރުން ވިދާޅުވި ކުރި ދުވަހު މިނިސްޓަރީ އޮތް ފިޝަރީސްޒޯން ގޮތެއް
ބެލުމަށްބަރާ އަޅުގަނޑުމެން ގަނޑި މަނިކުފާނަށް އެއްކައު ދަރަނިބަރައިގެން، އެ ފުރޮޅަބުރުން ފިޝަރީސްޒޯން
ވަޑައިގެންނެވި ބަފުރުކަން. އާދެ، އަސްލަމް.

ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދައްކަވަން:

އަޅުގަނޑުމެން ލިބިފައި މިވާ އިސްލާހުތަކުގައި ފުރަތަމަ އިސްލާހު ކުރެއްވުމަށް އިޤްތިޞާދީ މެންބަރުން
ހަރަކާތްތެރިވުމުގައި މި ވަނީ 5 ވަނަ މާއްދާ. 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި މިހާރު ބަޔާންކުރެވިފައި ވާ ގޮތުން ދައުލަތުގެ
ނަގުދުގައި ދަރަނިބަރަން ފައިސާ ނަގަން މި ޖެހޭނީ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުގެ ގަވާއިދުގައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން. އަޅުގަނޑު
ސަރުކާރުން ބޭނުންވަނީ މިފަދަ ގަވާއިދުތަކެއް އަމަލުކުރެވޭގޮތުން ދޫ ކޮށް ދާއި އަދި މި ގަވާއިދުގެ ކޮޕީ އަޅުގަނޑުމެން
ކުރީ ދުވަހުގެ ބައްދަލުވުމުގައި މެންބަރުންނަށް ހުށަހެޅުން ވާހަކަދައްކަވައި ވޭތު. އެހެންނަމަވެސް، އޭގެ
މަޖިލީހުގެ ބައިތަކުގައި ނެގުމަށް އޮތް އެ ގަވާއިދާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑު ސުވާލުކުރަނީ ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ.

(ވާހަކަދެއްކެވުން ނިމުނީ)

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

އާދެ، މިއީ ކުޑަކުޑަ އިތުރު މައްސަލަ އެއް ކަމަކަށްނުވޭ. އަޅުގަނޑުމެން ކުރީ ދުވަހު އެ ގަވާއިދު ހުށަހެޅި ބަދަލުކުރެވުނު
ޖެހޭ. އަބްދުﷲ މަޢުސޫމު ހުށަހަޅުއްވައިގެން އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ފޮނުވާލަ ދިރާސާކޮށް ވެސް ގެންނެވިން.
އިޤްތިޞާދީ ކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓު ގަވާއިދު. ދެން އެހެންނަމަވެސް، މި ގަވާއިދު އަދި ފާސްވައި ދެވިފައި ނެތް ކަމަށް
އިދާރީ މަޖިލީހުން ވިދާޅުވެއްޖެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މި ގަވާއިދު ކޮމިޓީތަކުން ބަލައިނުލެވޭ ކަމަށް ވަކިން
އަސްލަމް މިހާރު ލިބިވަޑައިގެންފައި ވާނެ ކޮޕީއެއް. އަދި އެހެން މެންބަރުންނަށް ވެސް ދެއްވޭ. އާދެ، ގަވާއިދުގައި
ވާ ގޮތުގެ މަތިން ބެލުމަށް އެ ގަވާއިދަކީ މިނިސްޓަރީ އޮތް ފިޝަރީސް ބަލަހައްޓަވާ ގޮތަކަށް އެ ކަން ކުރައްވަނީ، އަދި
އެ ސަރުކާރުގެ ބައެއް އޮފީސްތަކާ ތަޢާރަފް ބަލަހައްޓަވައިގެން ކަމަށް ވެދާނެ. ދެން ނޫނީވެސް މިނިސްޓަރ އޮތް
ފިޝަރީސް ފިނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތަކަށް ކަނޑައަޅައިގެން ގެންނެވީމަ އެ ސަރުކާރު ބަލަހައްޓާ
ގޮތަށް ނިންމާފައި އޮންނަ ގަވާއިދެއް ޤާނޫނުތަކާ ހިލާފު ނުވާ ކަމަށް ވަކިން ޔަޤީންކޮށް ގެންނަން ގެންގޮސް
ޔަޤީންކޮށް މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީން އެކަން ބަލައިގަނެވޭ ޤާނޫނުއަސާސީ އާ ޤާނޫނާ ހިލާފު ނުވާ ކަމަށް ވެއްޖިއްޔާ އެ

ކަމަށް ހުއްދަ ދޭ ގޮތަށް މި އޮންނަނީ ދެއްކި. އެހެންވީމާ، އެއީ އެ މިންގަނޑު މި އޮންނަ ގޮތޭ. އެހެންނަމަވެސް، އަސްލަކީ ކުރައްވަން އުޅުއްވާ ސިޔާސަތު ދެން އަޅުގަނޑެކަށް އިތުރަކަށް ނާންގެ ގަވާއިދު އަޅުގަނޑުމެން ފޮނުވައި ދޫކަން ދެންނެވީ ދެން. އަޅުގެއް އަރާވަޒީރިގަތީ ތި. ކުރިއަށް އިތުރަށް ގެންދެވުން އޮތީއާ އަސްލަކީ ގެންދަވަންވީ. ނޫނީއާ.

ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމު ވާހަކަދެއްކެވުން:

އެ ދުވަހުގެ ބައްދަލުވުމުގެ ރިޕޯޓުގައި ދެންނެވިން. އަޅުގަނޑު ގަވާއިދު ބަލައިލުމަށްފަހު އެ ގަވާއިދު ވާ ކަންތައްތާ ގުޅޭ ގޮތުންވެސް ސަފްޙާތަކަށް ބޭނުންވާ އޭ. ދެން އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑަށް މިއަދު ބައްދަލުވުން ފެނުނު ހިސާބުން ވެސް ކޮޕީ އެއް ލިބިފައި ނެތީމާ އެކު ގަވާއިދާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑު ކުރަން ބޭނުންވާ ސުވާލުތަކާއިގެން ކުރިއަށް ދާން ދަތި ވާހަކަ ދަންނަވާލަން.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޒާތީ ގޮތުގައި ޤާނޫނީ ގޮތުން ބަލާއިރު ގަވާއިދު ނެތުމުން ގަވާއިދު ހެދުމުގެ ކޮޕީ އެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ އަތުގައި ނެތިގެންނޭ ކިޔާފައި އަޅުގަނޑުމެން އެޖެންޑާގައި ވޯޓުކަން ނުންނާނެ ރައްދުދޭން މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނަކަށް ޤާނޫނުއަސާސީ އާ ޤާނޫނާ ގަވާއިދު ނެތިގެންނޭ ވިދާޅުވި. އެހެންނަމަވެސް، ދެން މަސްއޫލު ހަމަ ތި ވިދާޅުވި އެއްޗަކަން އަޅުގަނޑުވެސް ހަމަ ދަންނަވާލަން އިދާރީ ގޮތުން މި ދެވުން އޮތް އެރިޕޯރި ކަމެއް ދިރުމަން ކުރީ ދުވަހު ވެސް ދެންނެވި އިޖުރާއީ ކަރަކަ ދިރުމަން ގޮތުން މި ފޮނުވައި ދެއްވާފައި އޮތީ ކަމަށް ވިދާޅުވި. ނަމަވެސް ގަވާއިދު އެ ވިދާޅުވީ އަދި ނުފޮނުވާ ކަމަށް. ކުރެ ހިނދުކޮޅެއްގެ ތެރޭގައި އެ ގަވާއިދު ފޮނުވައިދެއްވާނެ. ދެން ކަންކަމުގެ ގޮތަކަށް ވިޔަސް ގަވާއިދު އޮންނަނީ ސަރުކާރު ބޭނުންވާ ވާ ގޮތަށް އެ ހެދިފައި. ދެން، ޤާނޫނާއި ގަވާއިދާ ހިލާފު ނުވާ، ޤާނޫނުއަސާސީ އާ ހިލާފު ނުވާ ކަމަށް ވަންޏާ އެ ހިސާބުން އެހެން ކަމަށް ވަންޏާ ސަރުކާރުން ބޭނުންވާ ގޮތަކަށް އޭގެ ޖެއްސުމަށް އޮންނަނީ. މިގެ މައިގަނޑު ވާހަކަ އަދި އެހެންނޫންތޯ. އެހެންވީމާ، އެއާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ހިމެނި ތަފްސީލުކޮށް އެނގިވަޑައި ނަގައިގެން މަސައްކަތް ކުރައްވަން ބޭނުންފުޅުވާ އިޖްތިމާޢީ މެންބަރު ކުރައްވަން ބޭނުންފުޅުވާ އިޞްލާޙު ސިޔާސީ ވާހަކަ ލިބިދިން ކަންނޭނގެ. މިހާރު ގަވާއިދު އެބަ ގެން. އެހެން އިޤްތިޞާދީ މެންބަރަކު އެކަމާ ވިދާޅުވެގެން އެބަ އޮތީ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ، އެހެން އެއްވެސް އިޤްތިޞާދީ މެންބަރަކު އެކަމާ ވިދާޅުވެގެން ބޭނުންފުޅު ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެން އިސްތިރާޙަތު ނަގާލަން. އާދެ، އިރާ ޝުކުރުالله.

ގަލޮޅު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އީވާ އަބްދުﷲ ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ މުޤައްރިރު. އަޅުގަނޑު ޖެންޑަރ މިނިސްޓްރީން ވަޑައި◌ގެންނެވި ބޭފުޅާ އަށް އަޅުގަނޑު ވަރަށް ޝުކުރު ސުވާލެއް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުމީ. އެއީ މި އިސްލާހާ އެކު މި ބަދަލު ގެނެސްދިނުމާ މި ބޭފުޅުންގެ މަސައްކަތަށް އަނެއްކާ އެންޑޯސްމަންޓް ކުރެވޭނެ ކަމަކީ ބަދަލުތަކެއް ކޮށްލެވޭނެ ވަރަކަށް ޖުމުލަތަކެއް ވިދާޅުވެދެއްވަ ފާހަގަކުރެއްވި. މި ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަނޑަށް ހިޔަލި އިސްލާމީ ވެސް ކަމަކީ ބަދަލުތަކެއް ބައްލަވާލައްވާފައި ކަންނޭނގެ އޮންނާނީ. ދެއްކީ. އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ.

މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު އެންޑް ފެމިލީގެ ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް ޒުބައިދާ އަޙްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:

އަޅުގަނޑު ބަލައިލިން މި އިސްލާހު. މި އޮތް ގޮތަށް ގެންނަން ބޭނުންވާ ނުހުރޭ. އެ ސުވާލަކީ ދެން މި ބޭފުޅުން އަޅުގަނޑާ ފެންވަރަކީ ކުރިއަށްދާން ސުވާލެއް ނޫނެކޭ އަޅުގަނޑަށް އެނގޭ. އެކުލެވުނީ ކަމަކު، އަމިއްލަ ފުރުސަތެއްގެ ގޮތުން ވެސް މިހާ ދާއިރާ ދެކޭ ގޮތަށް އެވެ. މި މިހާރު މި ހުރިހާ ކަމަކީ މިއަދު އިސްލާހު މި އޮތް ގޮތަށް ގެނެސްދީފައި އިންސާނީ ގޮތުން ދާއިރާ ގޮތަށް ހުށަހަޅާ ނުކުރެވޭ ގޮތަށް ޤާނޫނީ ގޮތުން ބަދަލު ކުރަން ބޭނުންވާ ކަމަކީ ނުފެނޭ. އެހެންވީމާ، މި އިސްލާހު މި ގޮތަށް ނުގެންނަވާ ވަކި ބޭނުމެއް ފޮނުވާލަން ހިނގައްޖެ. މި ހިސާބުން އެބަ ހުށަހަޅާ ގޮތް އަޅުގަނޑު ދެކޭ ގޮތަށް. މިހާރު އެ އިސްލާހު ދާއިރާ ގޮތަށް ގެންނަވާ ފުރުސަތު ލިބިފައި ވާ އެހެން ގޮތަކަށް ބަދަލު ގެންނަން ނުކުރެވޭނެ ބަޔަކު ބަލާލި އެ އިސްލާހު ދެކޭ ގޮތް އެއަށް ވުރެ މުހިއްމު އެކަން. މި ގޮތަށް ގެންނަ ގޮތާ ދިމާވާ ކަމަކީ އެވެ، ހިސާބު ހިފެހެއްޓުމަށް. މި ފުރުސަތު ވެސް އޮވެގެން ގޮތަކަށް ބަލާ އިސްލާހުގެ ހިތްވަރު ދިނުމުގެ ބަދަލު ގެނެސް ދިނުމަށް ބޭނުންވާ ގޮތަށް އަޅުގަނޑު ހިޔާލު މި އިސްލާހު ވެސް އެކަށީގެން ނުވާ ކަމަށް. އެހެންވީމާ، މި އިސްލާހުގެ މަޤްޞަދަކީ ފުރުސަތު ވިސްނާލުމަށް ގެނެސްދެވޭނެ ކަމަކީ ނުވެވޭނެ ކަމަށް އެކަން ގެނެސްދެވޭނެ ހިސާބަކީ ދާ ބަލައިގަތުމުގެ އެހެން ގޮތްތަކަށް ފުރުސަތު ގެންނަން ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުށަހެޅުނު ހުށަހެޅުން. އަދި އަޅުގަނޑު އެއްބަސްވާ ކަމެއް. މި ވަގުތު އަޅުގަނޑަށް ހީވާ ގޮތް، އަޅުގަނޑަށް އެ ފުރުސަތު އެއް ވަގުތެއް ހުށަހެޅި.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

މި ޤާނޫނާ ބެހޭ ގޮތުން ޖުމްލަކޮށް މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް ވިދާޅުވަން ބޭނުންފުޅު ވާ އެއްޗެއް ހޯދާލުމަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ގެނައީ މެންބަރުންގެ އެދުމުގެ މަތިން. އަޅުގަނޑުމެން ކުރީ ދުވަހުގެ މީޓިން އިން ނިންމާފައި އޮތީ. އެހެންވީމާ، މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް ދެކޭ ގޮތް ވިދާޅުވެ ދެއްވުމުގެ މައްސަލަ އެއް ނެތް އިނގޭތޯ އަޅުގަނޑުގެ. ރިޕޯޓް އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޢުލީމާ އެކު ނޯޓްބުކްތަކުން. އާދެ، އޭގެ ރިޕޯޓްގައި އަޅުގަނޑު އެދޭ ސަރީފްކަން ފުރުސަތެއް އަރުވާފައި ހުށަހަޅާނަން.

ފުނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަލީ ސަލީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:

އަޅުގަނޑު އަސްއަހަން ސުވާލެއްގެ ގޮތުގައި ދާން މިހުރީ ދެކޭ ވާހަކައެއްގެ މައްޗަށް ބެހޭގޮތް އިނގޭތޯ. އެ ހުށަހެޅުން އަޅުވާ މަޢުލޫމާތުގެ މައްސަލަ ބިނާކޮށް. ދެންމެ ވާހަކަފުޅުގައި އިވޭ ކޮރަޕްޝަން ސުވާލާ ގުޅޭގޮތުން ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ވިދާޅުވެއްޖެ ދައުލަތް ހިންގާ ބައިވަރު ވަރަށް ބޮޑަށް ދަތިވެފައިވާކަމާ މި ގޮތަށް ފާސްވެފައިވާ. ދެން އަޅުގަނޑުގެ އަސްލު ސުވާލަކީ، އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭނީ ދައުލަތުގެ ވެސް އަދި ބަޔަކު މަސްލަހަތުގައި މި ފަރުދުގެ ތެރޭގައި އާ މާލީ ކަންތައްތައް ވިޔަފާރި ހަރުދަނާ ގޮތެއްގައި ގެންދިއުމަށް ވެސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުގެ ވިސްނުން މި ހުރީ ދައުލަތުގެ އުސޫލުތަކާ އެންގެވުން ނެތް ނޫން. ކަމެއް ހަރުދަނާކުރުމަށް ކުރުމުގައި އަޅުގަނޑު ދިރާސާކުރާ ވެސް ކަންތައްތަކާ ފުރުސަތުތަކާ ވެސް ހަރުދަނާވާން. ދީން ބައެއްގެ މަސައްކަތްތަކާ ވެސް އޭގައި އުޅެފައިވާނެ. އެއްވެސް ޤާނޫނެއް ނެތި އެއްވެސް އުސޫލެއް ނެތި ހޯދައިގެ ކަމަކު ވަނީ އަދި މާ ފަސޭހަވާން. އެއްވެސް ޚަރަދެއް ވެސް ނުދާނެ، ވަގުތެއް ވެސް ނުދާނެ، އުސޫލުތަކެއް ވެސް ނުވާނެ. އަޅުގަނޑުގެ ޚިޔާލުގައި ދައުލަތުގެ ވެރިކަމާ ހިސާބު ބެލެހެއްޓުމުގައި އަދި ދައުލަތުގެ ހިސާބު ކުރުމުގައި މި ހުރިހާ ކަންކަމުގައި މި އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ސަބަބުން ވާހަކަ އަދި މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ހުރިހާ ކަންތައްތައް ދަށުން ފުރިހަމަ ގޮތުގައި އަދި މިދާ ބަދަލު ބައިވަރުވެގެން ކަންކަން ހުރުމަކީ މަޖުބޫރުވާނޭ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ. އާދެ، މުޙައްމަދު އަޙްމަދު މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އިން ފުރިޔަވައިގަންނަވާ ދެންމެއަކު ވިދާޅުވި ޕްރިންސިޕަލް ޖަވާބުގެ ދައުލަތުގައި އަދި ސުވާލު އެ ކަމާއިމެދު ސުވާލަކާ ވިދާޅުވުން ކުރިއަށް ގެންގޮސްދެއްވުން އެދެން.

މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީގެ ފައިނޭންސް ކޮންޓްރޯލަރ މުޙައްމަދު އަޙްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:

މީގައި އަޅުގަނޑަށް ހަނދާނީ މިހެން ފާހަގަ އެއް ފޯރުކޮށް ކުރިއެރުން އެ ބަލާލުމުގެ ތަރުތީބު އަޅުގަނޑު
ނުވަތަ އެހާ ބޮޑުނޫނަސް ސަބަބުން އަޅުގަނޑަށް ކަންކުރުމުގެ ކުރިން ކަންކުރުމުގެ އުސޫލު މި ބޭނުން
ކަންނޭނގުނަމަވެސް. މިހާރު މި ޓީޗަރު މި އިސްކޫލު މިގޮތުން ގެންދާ ކުރިއަށް އޮތްގޮތުން ބޭނުމެއް ކުރިޔަށް މި
ތިޔޮބާވަތުން މިހާރު އަދަބުކުރުމުގެ ކަށް ޓީޗަރުގައި ފެށޭ އެބަ އޮތް، 5 ވަނަ ގްރޭޑުގައި ދަރިވަރުން
ޝައުގުވެރިކަން ކުރިއަރާފައި ހުރި. އެހެން އެ ޝައުގުވެރިވާ ބޭނުމުގެ ނޫނީ އެ ކުރިއަރާފައި ހުރި ޝައުގުވެރިކަމުގައި ފުރިހަމަ
އެއް ނުހިއްސާ އެ ޝައުގުގައި ކަންތައްތައް ކަންބޮޑުވޭ ކުރައްވަން ބޭނުންވާނެ މިންވަރަށް އެ ކަންތައް ކަންބޮޑު
ނުކުރާ ކަމަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ކަންތައްތަކާ މި އިސްކޫލުގެ ގޮތަށް ހުރިހާގޮތްތަކެއް މައިގަނޑު
މަސައްކަތްތެރިވެ މި އަހަރު. އެހެން މި އިސްކޫލުގެ ހުރިހާއިވެ ބޭނުންތަކުން ދަރިވަރުގަނޑާ ގޮތް. އެއާ ޝައުގު
އަޅުގަނޑުގެ ވެސް ފިކުރުގައި ނުރެ. އެކަމަކު، މިހާރު މި ހުރިހާގޮތަކީ އެއް އިސްކޫލު އެއް ގޮތުން ވިސްނާފަ
ފެށިގެން 5 ވަނަ ގްރޭޑުގެ (ހ) ގައި މި އިތުރަށް އެހެން ޓީޗަރުންގައި އެހެން ގޮތަކަށް ބެހޭގޮތުން އެކަށައަޅައި
ވީ ނަމަވެސް. އެހެންވީމާ، މިހާރު މި ހުރި ޓީޗަރު ފުރަގަސް ހުރި ހުރިހާ ޓީޗަރުންތަކަށް ގެނުވާ ތިޔޮބާވަތުން މި
ޓީޗަރުން މި އިސްކޫލުގައި ހުރިހާގޮތުގައި މި އަހަރު. އެހެންވީމާ، މިހެން އަސާސީ ކަންތައް ހުރިހާ މިހެން ކަންކުރުމުގެ
ކުރާ ތިޔޮބާވަތުން އެއީ ވަރަށް ފުރާ ޝައުގުވެރިކަމުގައި މިގޮތަށް ތިޔޮބާވަތުން އެވަގުތު ކުރިޔަށް ގެނެސްދިނީ ކަމެއް. އެހެންވީމާ،
މިއާ ދަރިވަރުންގައި ވަރަށް ފުރިހަމަކަން އަޅުގަނޑުގެ އިސްލާ މި ބޭނުން ވިސްނަވާނެކަން ވެސް. އެހެން އަޅުގަނޑު ހަމަ
ދަންނަވާލާ އެއްބަސް މި ފުރުސަތު ތިބެނިމަ ދަންނަވާލަނީ. މިއާ ދަރިވަރުންގައި އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ފުރިހަމަކަން
ވިސްނަވާނެކަން ބޮޑުކަން ކަންކަމުގެ ގޮތުގައި މި އަހަރު. އަދި މިއަހަރު އެއްވެސް ކުރެއް ނަގަންވާނީ ނުވަތަ
ދަރަންޖާ އެއްވެސް ފައިސާ އެއް ނަގަންވާނީ. މި ގްރޭޑުގެ (ހ) މި ބޮޑަށް ގޮތުގައި އޮތްއިރު ވެސް މި
މަޖިލީހުން، ތައްޔާރުކުރެވޭ މަޖިލީހުން ކަންތަކު އަހަރަކު އެއްފަހަރު ދައުލަތް ހިންގުމަށް ކަނޑައަޅުއްވާ
ކަނޑައެޅުއްވުމަށް އެ ދެން ޓީޗަރުންގެ ސިފައިގައި އެހެން ތަނުގައި ބައެއް ތަރައްގީގައި އެ ޓީޗަރުގެ ފަރާތުން.
ދެން ކަންތަ ގޮތެއް ވިދާޅު ބަޖެޓުގެ ނަމުގައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު އެބަ ޓީޗަރުކުރައްވާ. އެހެންވީމާ، ބަޖެޓުގައި ވަކި
ގޮތަކަށް ކަނޑައެޅުއްވާފައި ތައްޔާރުކުރެވޭ މަޖިލީހުން އެ ދިރާސާ ކުރައްވަން ވާ ވަރަކަށް ދިރާސާ ކުރައްވާފައި އޮންނަ
ކަނޑައެޅުއްވާތަކަށް ވެސް މި ޓީޗަރުގައި މިހާރު މި ގޮތަށް އިސްކޫލު މިގޮތަށް ގެނެސްދިނީ ކަމެއް ފަހަރަކު މަޖިލީހުން
އަންނަނިވި ފުރާ ޝައުގު ހުށަހެޅުން ހިނގައިދާނެ. އެހެންވީމަ، މިކަހަލަ ވަރަށް ޝައުގުވެރިކަން ދަރިވަރުން
ކަނޑައެޅުއްވާ މިގޮތް ބޮޑުގައި ހިމެނޭ، އަޅުގަނޑު ހަމަ މި ދަރަންޖާއަށް މި ގޮތުގައި ކުރިއެރުމަށް އެއް ގޮތަށް މި
އިސްކޫލު ހުރިހާގޮތަށް އިދާރީ ގޮތުން އެކުލަވައިލެވިފައިވާ ހަފުތާގެ ބޭބޭ ބަދަލުކަން ދައުލަތް ހިންގުމުގައި
ޝައުގުވެރިކަމުގެ ގޮތުގައި ކުރިމަތިލެވުނު ފުރާ ޝައުގު އެއް ވާހަކަ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކުން:

އާދެ، ދެ ސުވާލުތަކަށް ޢަލީ ސަލީމަށް ފުރުޞަތު އަރުވާލައި އިބްރާހީމް ރަޝީދަށް.

ފުރަތަމަ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަލީ ސަލީމް ވާހަކަދެއްކުން:

އަޅުގަނޑުގެ މި އަސްލުގައި ދެން އަޅުގަނޑަށް ވެސް ގަބޫލުކުރެވޭ މަނިކުފާނު ހުންނެވި މަޤާމުގެ ގޮތުން މަނިކުފާނު އަބަދުވެސް ދަތުރުކުރައްވާފައިވާ ހަމަ ރަށްރަށުގައި މިއިން ދިމާވާ ގޮންޖެހުންތަކަށް. އެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު އިޙްތިރާމު ވެސް ކުރަން އިނގޭތޯ. އެއީ ޝަރުޢީކުރި ވެސް އޮތް ކަމެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުގެ ޝައުޤުވެރިކަން ހަމަ މި ހުރީ މި އިސްލާހު މިފަދަތަން މި ފާސްވެއްޖެ ކަމަށް ވަނީ ކޮން ކަހަލަ ހިމާޔަތެއްދޭ ބިލެކޭ، ކޮން ކަހަލަ ހަރުދަނާ ކަމެއްތޯ އަންނާނީ. ހަމަ މި އާންމުގޮތުން އަސްލުގައި ފާސްކުރަން މިނިސްޓްރީގެ އަސްލުގައި ވިސްނުމެއް ބޭނުން ރަނގަޅުވެގެން. ދެން ދެންމެގައި ދުވަސަ ފުރުސަތަކަށް މި އެދިފައިވާ ދެންމެގައި ވާހަކަފުޅުގައި ފާހަގަކުރެއްވިއިރު ދިނުމުގެ އެހެން ޤައުމުތަކުގައި ބަޖެޓު ވެސް ފަސްދުވަހުގެ ގަވާއިދުގައި ފާސްވެގެން ދާ އެއްޗެއް ކަމުގައި ވިދާޅުވެއްޖެ. އަޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން ބޭނުންވޭ، ފާސްނުކޮށް މިނިސްޓަރު އަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ އެ ފުރިހަމަ ކަމެއް ވެސް ނޫނޭ. ޤާނޫނުއެއްގެ ގޮތުގައި ފާސްވެގެން ދާ ބަޖެޓެއް ވެސް ނުވަތަ އެ އުސޫލެއް ވެސް ނޫނޭ އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި. ނުތުމުގެ ސަރަހައްދުން އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ގަބޫލުކުރަން ވެސް ހަމަ މި ބަޖެޓު ތަންފީޛު ކުރުމުގައި ހުރި މައްސަލަތައް ވެސް. އެހެންވީމާ، އެހުރިހާ ކަންކަމުގައި އެހެން ހުރިއިރުގައި މި ޤާނޫނުއަސާސީގެ ހަމަތަކަށް ބަލާއިރުގައި އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ހަމަ މި އިސްލާހު އެބަޖެހޭ، ކަންތައްތައް ކަހަލަ އިސްލާހުތަކެއް އެބަ އަންނަންޖެހޭ ކަންތައްތައް ވަރަށްގެ. އެއީ ދަންނަ މި ފިޔަވަޅުތައް ބަޖެޓް ފާސްކުރުމުގައި ވެސް ހަމަ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ އެއީ ފާސްކުރާ އެއްޗެއް. ހަމަ ކުރިމަތީ ވެސް މިހާރު ވެސް ހަމަ އެއް މަސްގަނޑެއް އެއިން މި ސެޝަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހަމަ އެ ކުރިމަތީ ކުރި ސުވާލަކަށް ޖަވާބު އެދޭ ފުރިހަމަކުރަމުން ނުދިޔަ ހަމަ ހިތްހަމަޖެހޭ އަދިވެސް ހަމަ ދަންނަވާލަން އަޅުގަނޑުގެ ޕާޓީގެ ކަމުގައި ހަމަ މުޢާމަލާތްތަކުގައި ރިޢާޔަތްކުރަމުން ހަމަ. ކޮން ކަހަލަ ހަރުދަނާ ކަމެއްތޯ އަންނާނީ ދެ ފުން ފިލާ، ކަންކަން ހަމަޖެއްސުމުގައި ވާހަކައާ ހިމާޔަތްތެރިކަން ދިނުމުގައި ހަމަ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކުން:

އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ. އިބްރާހީމް ރަޝީދު އެއްކޮށް ވިދާޅުވީމަތޯ. އޭގެ ފަހުން އަޅުގަނޑު...

މާފަންނު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކުން:

ކޮމިޓީތަކާ ތަރުޖަމާގެ އިނގޭތޯ. ސުވާލުވެސް އުފެދޭ ހަމަ އެއްބަސްވޭ ދެކެން އެކަމަކު ވިދާޅުވި މުޅިއަކުން އަޅުގަނޑު

ހިއްސާވާ ހިމެނޭ ބޭފުޅުންގެ ކޮމިޓީގެ ތަރުޖަމާގައި. މާއްދާގައި ވަނަ 1 އޮންނަނީ މި ބައްލަވާފައި ހިމެނޭ

އިބާރާތް ފަދަ ކޮމިޓީއަށް ޤާނޫނުގެ އިޞްލާޙު ދާއިރާއިން ޤާނޫނު ރިޢާޔަތް ތަރުޖަމާ ހިއްސާ، ދިރާސާ ކޮމިޓީއަށް

ރައީސް ތަރުޖަމާގެ އަދި ކޮމިޓީއަށް. ނުހުށަހަޅާ ހިސާބަށް ފަދަ އިޞްލާޙު ފެނޭތީ އޭ ސ.ޓ.އެސް، މިސާލަކަށް ކޮމިޓީއަށް.

ކޮމިޓީގެ މެންބަރުން ހިމެނޭ ހުށަހެޅުއްވި މި ބައްލަވާ ހިމެނޭ ބިލު ކަމާބެހޭ ބަލާ މި ކޮމިޓީއަށް.

ކޮމިޓީއަށް ފަދަ ތަރުޖަމާގެ ހިސާބުން ކޮމިޓީއަށް ތަރުޖަމާގައި ތަރުޖަމާ ހިސާބަށް ތަރުޖަމާ އެއީ

ހުށަހަޅާ ތަރުޖަމާ ސަރުކާރު އިދާރީ ދިރާސާކުރުމަށް ފަހު ދިރާސާކޮށް ބަޔާން މެދު ހިސާބަށް. އެހެންވީމާ، އެ ހިސާބަށް އެކު ދިވެހިން

ބަހުރުވަ ބަހެއް އިންގިރޭސި ފަދަ ކޮމިޓީ ފެނޭ ބަހުރުވައެއް މަތިން ބަހުގެ މި ރަނގަޅު. އެއީ

މިސާލަކަށް ބަހެއް ހުރި ކޮމިޓީގެ ހިސާބުން ފަދަ ކޮމިޓީ ތަރުޖަމާ އޮތީ ސާފުކޮށް، މިސާލަކަށް އިނގިރޭސި ބަހުން

ބަހުގެ ހިސާބަށް ހޯދުމަށް ދ ސ.ޓ.އެސް ފަދަ ހިސާބު ބަހުރުވަ ކޮމިޓީއަށް ފަދަ މި ބަހުރުވަ ހޯދޭ އިނގިރޭސި

ގަބޫލުކުރަން ފަރާތުން ދިރާސާކުރުމަށް ވަކި ގުޅުމެއް މި ފަދަ ކޮމިޓީ. ރަނގަޅު ކޮމިޓީ

ބަހުރުވަ ތަރުޖަމާ ކޮމިޓީގެ ތަރުޖަމާގެ ދިރާސާކުރުމަށް ކުރިން ބަހުރުވަ އަދި ކޮމިޓީއަށް ކުރިން ކޮމިޓީގެ ޤާނޫނު

އޮޅުމެއް ނުވާނެ. އެހެންވީމާ، ތަރުޖަމާކުރާ މި އެކަމަށް ހިސާބަށް ބަހުރުވަ މި ޤާނޫނުގެ ތަރުޖަމާ ކުރަމުން

ކޮމިޓީއަށް. ބަހެއް ރަނގަޅު ބޭނުންވާ އިނގިރޭސި ބަހުގެ ނަގާ މުޅިއެއް ބަހުރުވަ ދިރާސާކޮށް އަދި އެ ޤާނޫނު

އިޞްލާޙު ބަހުރުވަ އެކަމަށް ފާހަގަކޮށްލަން. އެހެންވީމާ، ޤާނޫނު ފަދަ ކޮމިޓީތަކުގެ. އެހެންވީމާ، މި

ކޮމިޓީ ކުރިއަށް ޤާނޫނު ބައްލަވާ. ކުރިން ޤާނޫނު ބަދަލުކުރި ކޮމިޓީތަކަށް ހުށަހަޅާ ދިރާސާ ތަރުޖަމާގެ ކޮމިޓީ.

ދިރާސާ ތަރުޖަމާ. ދިރާސާ ތަރުޖަމާގެ ކޮމިޓީތަކުގައި ދިރާސާ ހިއްސާވާ ކޮމިޓީ ކުރިން ފަހު ދިރާސާ ތަރުޖަމާކުރުން

އެ ޤާނޫނަކީ ޤާނޫނު ދިރާސާ ބަހުރުވަތަކުގެ ބަދަލުކުރުމަށް ފަރާތް އެއީ. ޤާނޫނު ފަދަ ކޮމިޓީތަކުގެ ފަރާތް އެއީ ޤާނޫނު

ދިރާސާކުރާ ބަހުގެ ރަނގަޅު. އެހެންވީމާ، ކުރިއަށްގެންދާ މި ކޮމިޓީތަކުގެ ހުށަހަޅާ ކުރުމަށް ކޮމިޓީތަކުގެ ބާއްވަން.

އެއީ ހުށަހަޅާ ސާފުވޭ. ކުރިއަށްގެންދާ. އެ ފާހަގަ ކުރި އެއް ހުށަހަޅާ ބޭނުން ވަނީ. ކޮން ބަދަލެއް މާނަ.

މިހާރު ދިރާސާ ތަރުޖަމާގެ ކޮމިޓީގެ ސަރުކާރުން ސަރުކާރު. މިސާލަކަށް، އޭ.ޓީ.އެސް ރަނގަޅު ކަންކަން. ދެން

އޭ.ޓީ.އެސް މިސާލަކަށް، އާދޭ އެކަން ބަދަލުކޮށް ގޮތުގެ ކުރީ އެކުލަވާލާ ފެނޭ. އެކަން ގޮތުގެކޮށް ކުރިން ވަރަށް

ދެން އަނބުރާ ކޮން ހުށަހަޅާ. އެހެންވީމާ، މި ފާހަގަ ކުރަށް އަދި ހުށަހަޅާ ބޭނުންވަނީ. ދިރާސާ ތަރުޖަމާގެ

ކޮމިޓީ ސަރުކާރުން ކޮމިޓީއަށް ހުރި އެކުލަވާލާ ފެނޭ ރަނގަޅަށް ކޮންމެ ހުރި ކޮމިޓީއަށް އިބާރާތް.

އެހެންވީމާ، މި ފާހަގަ ކުރަ އެއް ހުށަހަޅާ ބޭނުން ވަނީ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

އާދެ، ސުވާލުކުރެއްވީ. އާދެ، މުޙައްމަދު އަޙްމަދު ޖަވާބާއި ދެއްވާ. ދެ ބޭފުޅުންގެ ސުވާލަކަށްފަހު އޭގެ ފަހުން އަސްލަމަށް އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު އަރުވާނަން.

މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީގެ ފައިނޭންސް ކޮންޓްރޯލަރ މުޙައްމަދު އަޙްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:

ދައުލަތުގެ ކޮންޓިންޖެންސީގެ ކަންތައްތަކުގައި އަޅުގަނޑު މި ވިދާޅުވި އެއްޗަކަށް ހަމަ ސީދާ ޖަވާބެއް ދޭން އަޅުގަނޑަކަށް ކުރެވޭކަށް ދަތިވާނީ އެ އެއްކަމަކީ އަޅުގަނޑު އެނގޭ މައުލޫމާތެއް މި ވަގުތު މި ބޭފުޅުންނަށް ހުށަހަޅާލެވޭނެ. މާލިއްޔަތުގެ ޤާނޫނާއި އާޓިކަލް ޤާނޫނާ އެއްކަލަ ޖަވާބުދާރީވުމުގެ ބާބެއް އެއީ 3 ވަނަ ޤާނޫނެއް، ބޮޑުވެ. އެއަށް ކާކުދު ދައުލަތުގެ ވެރިޔާއި ބަޖެޓުގެ ޖަދުވަލު މި ބޮޑު ބަޖެޓުގެ މަޖިލީހާ ހުށަހަޅާން އަސާސީގައި އަދި އެއް ގޮތް. އެ ބޮޑު ޤާނޫނަކަން ވެގެން ދިރާސާކަ މި ފިޔަވަޅާ ދައުލަތުގެ ކޮންޓިންޖެންސީގެ ބަޖަޓް ވަރަށް ފުރިހަމަކޮށް އާރިޔަ އެޖެންސީ ކުރެވިދާނެ. މިހާރު އެ ޤާނޫނު އެ ބޮޑު ބަޖެޓުގެ މަޖިލީހާ ހުށަހަޅާން އަދި ނަޒަރު އެއްވުރެ ނަރީތާ ކަންތައްތަކުގެ މި ފިޔަވަޅާ ދައުލަތުގެ ކޮންޓިންޖެންސީގެ ވަސީލަތްތަކުގައި ސުވާލު އުފެދި އެ ދައުލަތުގެ ކޮންޓިންޖެންސީގެ ބައި ފުރިހަމަ ނުވެގެން އުޅޭ މަސައްކަތް އަދި. ދެން ދައުލަތުގެ ކޮންޓިންޖެންސީ އަޅުގަނޑަށް ވެސް އެނގެން ދަންނަވަން ވަރަށް ދަތިކަމެއް ދައުލަތުގެ ހިސާބު ބޮޑުތަކުގެ ކޮންޓިންޖެންސީގެ. ކޮންޓިންޖެންސީ އާއި ޖެހިގެން އަމިއްލަ ސަރުކާރުގެ. އެއީ ޚިދުމަތް، ދައުލަތުގެ ކޮންޓިންޖެންސީ ދައުލަތުގެ ކޮންޓިންޖެންސީ ވަނީ ދަނޑިވަޅު ކޮންޓިންޖެންސީގެ އެކައުންޓް މި ލިބުނީ މެޖިކަލީ ނުކުރި ކޮންޓިންޖެންސީ ބަޖެޓުގެ ސާފުކަމާއި ލިބުނީމަ. ދެން އެ ހަމައެކަނި ކަންކަމުގެ ދައުލަތުގެ ކޮންޓިންޖެންސީ ވެގެންދާނީ. ދެން އަޅުގަނޑު އަރާއި ސަރުކާރު އެކުލަވާލާން. ކޮން ކަމަކީ ހަމަހަމަ ކަމެއް މިހެން ލިބިއްޖެ. މިހެން ލިބިއްޖެ ހަމަހަމަ ކަމެއް ކަމަކީ އަޅުގަނޑު ވިސްނުމަށް މިހާރުގެ ޤާނޫނުގައި އެ ފަސޭހަ މާއްދާ އަދި ގޮތުން އެއް ގޮތުން އެހެން ކަމަކު ނުކުރެވޭ ކަންތައްތައް ކަރަންޓުގެ ފުރުޞަތެއް މިގޮތް ޤާނޫނު ބޮޑުކޮށް. އާދެ، ހަމައެކަނި ވެސް ހިސާބުކުރާނީ. އެކަމަކު، މިހާރު މި ޤާނޫނު މި އިންތިޒާމް ޖެހިގެން ކުރުވީ އެއް ގޮތް މިއީ ގައިމު އަޅުގަނޑު މަސައްކަތު ގޮތެއްގައި ފާސްކުރާ ދިރާސާކުރު ނުކުރާ އެއް އެބަ އެބޭ. އެ ކަންތައްތައް މި ބޭފުޅުންނަށް ދަނޑިވަޅާއި ފުރުޞަތު ލިބިއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑު އެ ވަރަކަ ވެސް ދަންނަވާލާނަން.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

އާދެ، އިބްރާހީމް ރަޝީދު އެއްކަލަ ފިޔަވަޅެއް. ދެން ސުވާލެއް.

މާފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:

އަޅުގަނޑު މިހެން މި ދަންނަވަނީ ދިވެހި ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތައް މިހާރު ވަކި ހިސާބަކުން ދައުލަތުގެ ޒާތީ ސަރުކާރު ވަކިން ކުންފުނިތަކުގެ ހިއްސާ ޕްރައިވެޓައިޒްކުރުން އާދޭ ގޮތުގައި ހިއްސާ ވިއްކާ ގޮތް ވިއްކާ ބަލާށެވެ. އަށްވުރެ ކުންފުނިތަކުގެ މެޖޯރިޓީ ޝެއަރު ވިއްކާ ވިއްކާފައެވެ. އެކަމަކު، އާދޭ މާނައަކީ ކުންފުނި ވިއްކާލީ ކީ ނޫން. އާދޭ އެތެރޭގައި ވެސް ވިޔަފާރިތަކުގެ އެބަހުރި. ބޭރުން ދައުލަތުގެ ވިޔަފާރިތައް ބަލަހައްޓަން ދަރަނިވެރިވެ ސަރަހައްދު ސަރުކާރެއް. ހަމަ އެ ކުންފުނިތަކުން ލިބިގެންވާ ބޮޑެތި ކަމަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ދެކެނީ ކުންފުނިތަކުގެ އެކި ޤަވާޢިދު. ދެން މިހެން ވާ ކަމަށް ވާނީ ހަމަ ވިޔަފާރިކުރުން، މި ދިވެހި ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތަކަށް ހަމަ ޤާނޫނުގެ އަސާސީ ދުވަހު އޮފީހެއް ޕްރައިވެޓައިޒް، ޝެއާރު ޕްރައިވެޓައިޒް ކުރީ އާދޭ ޤަވާޢިދު. ކުރިމަ އާދޭ މެޖޯރިޓީ ޝެއާރު ހޯލްޑަރުންގެ ސަބަބު އެއް ނޮޅޭ ކަމުގައި ވެސް ނަމަ، އެ މެޖޯރިޓީ ޝެއާރު ހޯލްޑަރުން މި ބޯޑު ދަރަނިޖަހަ ޖިންސާތަކުން މިހާ. އެ މިހެނުގެ ޤަރާރުތަކު އެހެން ސަރުކާރުތަކުން އެހެން ހޯލްޑިންގ ވެސް އެކިން ފަހުން ހޯދަން މަސައްކަތް ކުޑަ އިރުގައި ދަރުބާރުން އަންނަނިވި ފުރަތަމަ އަހަރަކު ވިޔަފާރި ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ހިތަށް އެރިން. ދަރުބާރުން އަންނަން. އެހެންވީމާ، ދިވެހި ދައުލަތުގެ މިހާރު މާލީކަމާ ގޮތް ދިވެހި ސިޔާސަތު، ދިވެހި ދައުލަތުގެ ނިޒާމު، ދިވެހި ދައުލަތު ބާރުތަކާ މެދުގައި މާލިކަމާ ގުޅޭ. ދިވެހި ދައުލަތަށް މެދުގައި އިސްލާމްދީނަށް އޮތީމަ އަޅުގަނޑު ކަންބޮޑުވޭ. ދިވެހި ދައުލަތު އެދޭ ކޮން އުސޫލަކުންތޯ. މިހާރު މި މާލީއައްޔަތުގެ ޚާއްޞަ ގެންނަ އިސްލާހެއް.

މިސާލަކަށް، ސަރވިސްގެ ގުޅުން އެއް ވަކިން ދިވެހި ސަރުކާރުން ވަކިން ސަރުކާރު އެ ލޯނެއް ނަގަނީ ދަނޑުވެރިން ވަކި ބައެއް، ވަކި ކަމެއް، ވަކި މަސްސަރަކަތް ބޭނުންކުރަން ސަރުކާރު ޖިންސީކަމަށް. އެއާ މިއާ ގުޅޭ އެބަ އެދޭ ކުންފުނިތަކެއް. އެހެންވީމާ، އާދޭ އަޅުގަނޑު އޭގެ ޝަރުޠުތަކެއް. އެ ޚާއްސަ މިހާރު މިހެން އެއް ކަމަކު ވެސް ނަމަ ކުންފުނިތަކުގެ ޝެއަރު އަދި ވާ ފައިސާ އިޖުރާއަތު އެ ހޯދޭ ގޮތް ނަމުގެ މިގައި. މިސާލަކަށް، އެސް.ޓީ.އޯ އިން ހިންގާ ކުންފުނިތަކެއް އެބަހުރި ފުރަތަމަ ނަހަން ފުރަތަމަ ވަން މިހެން ހުންނަ ވަރަށް ބައިވަރު. ހަމަ ދެރެއްޖެ އަންނަ ޕްރައިވެޓައިޒް ކުރިއަށް ހަމަ އަހަރު ކުރެވޭ. އެހެންވެއްޖެ ކަމަށް ވެސް ވިއްކާ އުކުރުން ހަރުދެއް ފައިސާ އެ ބޭރުއުފެ ކުންފުނިތަކަށް ފައިދާ ކުންފުނިތަކާގެ ގޮތްއަށް ހިއްސާ ގަންނަން އެއްބަސްވުން އެއިރު ދެކިގެން ޝެއާރު ހޯލްޑަރުންނަށް މިއީ ކުންޖެހޭ ނަގައިދީ ހިސާބުގައި އިންނާނީ. އަޅުގަނޑަކަށް ވެސް އެބަ ވިސްނޭ ދައުލަތު މިގޮތަށް އެބަޖެހޭ.. ދިވެހި ދައުލަތު މިގޮ ގޮސްކުންވީ އިން ގޮތެއް ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތަކާ ގޮސްކުރެވުން ޖެހޭނެ. އެހެންވީމާ، މިއާ ދާއިރާގައި ދުރާލާ މިގޮތައި މި އަންނަނިވި އިސްލާހު ބޯޓުގެ ހުށަހަޅުއްވާ ކުރައްވާ އަޅުގަނޑުމެން މި ގެނައީ ދަރި ނުވާނެ ގޮތަށް ކުރައްވާ. ހިންގުމަށް، ސަރުކާރު ހިންގުން ދަރި ނުވާނެ ގޮތަށް ކުރައްވާ އެދި ޝުކުރިއްޔާ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

އާދެ، މުޙައްމަދު އަޙްމަދު އެއްޗެއް ވިދާޅުވާން ބޭނުންފުޅެއްނާ ވިދާޅުވެ ދެއްވާ. ދެން އޭގެފަހުން އަޅުގަނޑަށް ދެން އިތުރަށް ތިޔައްބަ ބޭފުޅުންނަށް ފުރުޞަތު އަރުވާނަން.

<u>މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީގެ ފައިނޭންޝަލް ކޮންޓްރޯލަރ މުޙައްމަދު އަޙްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:</u>

ދެންމެ އަޅުގަނޑު މި ހޯދަން އުޅުނީ، ޤާނޫނުގައި މާނަކޮށްފައި އޮތް މާނައިގެ ތެރޭގައި މި ޤާނޫނު ކޮންޓްރޯލަރގެ ނުހިމެނޭނެ ކަމަށް. ކޮޅަށް ނިންމާފައި އޮތް ނިންމުން އެ އޮންނަނީ އެޗްއާރު ޖޭއެސްގެ ލިސްޓުގެ ވެއްސައިލާތަކާ ފަހުގެ ފެއްސެއް ހިމަނާފައި. މިގޮތުން، މިގެ މިޤާނޫނަކީ އޭގެ ޖަމާވެގެ މަތީބަނދުގެ ލިސްޓުގައި ކޮންޓްރޯލަރ ހިންގަން ހަދާފައި އޮތް ޤާނޫނެއް ނޫން މިއީ އަދި. ދެން އަޅުގަނޑު ފުރަގަސްކޮށް ބެއްލި ނުރާއްޖޭގެ ދަށުން ދަށުގައި އޮތީ.

<u>ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:</u>

އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ ގެންދަވާ.

<u>މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީގެ ފައިނޭންޝަލް ކޮންޓްރޯލަރ މުޙައްމަދު އަޙްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:</u>

މި އިސްލާހުގެން ޝުކުރިއްޔާ ވަޒީރުންނަށް އިތުރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސްގެ ފަރާތުން ތި ބޭފުޅުންނަށް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގެ ރިޕޯޓްސްޓަށް މިއީ. ފުރަތަމަ ކަމަކީ، ދެން އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލަން މިއާ ޝުޖެހެން އިދާރީ ގޮތުން އަތޮޅުތަކުން ދަށުގަނޑުމެއްގެ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އެކަން ފާހަގަ، އެޗްއޯސްޓީ އަޅުގަނޑު ދެކެނީ ކަމަށް ފާހަގަ ކުރެއްވީމަ. ދެން އެތި 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ). އެއީ 4 ވަނަ ސަފްހާގެ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރި ތަންކޮޅެއް ހަމަ ދަންނަވާލަން ވެގެން. (ނ) ގައި މި އިންނަނީ ދައުލަތުން ނުވަތަ ދިވެހި ސަރުކާރުން މުދަލުގެދެވެން ދައުލަތުގެ ކޮންފޮންޓަކަށް ލިބޭގެ ގޮތުގައި ނަގާ ފައިސާ އާއި ދަރަނީގެ ގޮތުގައި ނަގާ ފައިސާ އާއި އެ ކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން ދައުލަކަށް ޖެހޭ އިންޓަރެސްޓް ފައިސާ އާއި އެ ކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން ކުރަންޖެހޭ ޚަރަދުތަކަކީ މާ ފައިސާ ދައުލަތް ނުވަތަ ކުރަން ކުރަންވާނީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން. 5. ބަދި އެ ފައިސާ ނަގަނީ ކުރަންވާނީ ކޮންސޮލިޑޭޓެޑް ރެވެނިއު އެކައުންޓުންނޭ. މިހާރު މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ގެޒެޓުން އެއް ދިމާނު ކޮންފޮންޓަކަން ނަމާ ލޯނުއް ކޮންސޮލިޑޭޓެޑް ރެވެނިއު ފަންޑުކަން ނަގަނީ ކުރާނެ ޖަގަހައެއް ނެތިބޭނެ. މާ ގޮތަކީ ފަސްޓިކު ބޭނުކު އެކައުންޓުގައި ބެހެއްޓޭނީ ދައުލަތުގެ ފައިސާ. އެހެންވީމާ، އެ މާދަކަ ދެން ހަމަ ހައިލައިޓް ކޮށްލަން ދަންނަވާލާނީވެގެން. ދެން 7 ވަނަ ސަފްހާގައި، 7 ވަނަ ސަފްހާގެ އެންމެ މަތީ ފުރަގަރާފު، އެއީ 6 ވަނަ ސަފްހާ އިން އައިސްފައި އިން (ބ) ގެ ދަށުގައި ހިމެނޭ. ދައުލަތުގެ މަޢުލޫމާތު ފޯސްކޮށްފައިވާ ޤާނޫނެއް ހުރިހާ ކަނާ ގޮތުގެ މަތިން ބެއްރިސްޓްރަ ފެދަލައްޔާ ކަރުވަތް

ދޫކުރުވޫ ރަށާއި ބިންބިމާއި ގުޅޭ ބަދަލުކުރުމެއް، ވިއްޔާރި ބޭންކުގައި ރަހުން ކުރުމާއި ގެދޮރު އިމާރާތް ކުރުމަށާއި ވިއްޔާރީގެ ބޭނުންތަކަށް ބަންޑާރަ ބިން ވިއްޔާރި ބޭންކުތަކުގައި ރަހުން ކުރުމާ ގުޅޭ އުސޫލުތައް މި ޤާނޫނުގެ މި މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވާ އުސޫލުތަކުން އިސްތިސްނާ ވާނެއެވެ. މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ރާއްޖޭގައި ވިއްޔާރި އިންވެސްޓަރަށް އެ ސަރުކާރަށް މި ހިފެހެއްޓުމުގައި މި އޮތީ. މި ސަރުކާރު ނުހަނު ވިއްޔާރި ކުރާ ބޭނުމީ އިންވެސްޓް ކޮށްގެން ވިއްޔާރި ކުރާ ސަރުކާރުތަކެއް އެބަވޭ. އެހެންވީމާ، މިހާ މި މާއްދާ މިއަށްވުރެ ◌ޖެހިލުވާކޮށް އޮތުމަކީ މުހިއްމު ކަމެއް. މިސާލަކަށް މަސްވެރިކަމުގެ އިންޑަސްޓްރީގައި ވަރަށް ފުރާ ދާއިރާ އެއްގައި މަސައްކަތް ކުރައްވާ ފުރަތަމަ ސަރުކާރުތައް ވެސް އެބަ ◌ެއުޅޭ. މިސާލަކަށް މިފޮތް ކަނަލް ނޫނީއާ ދުރު ކަރި ފުރަތަމަ ހަމައިތަ ކުރެވިނީތަށް ވެސް އެބަޔޮދި. 7 ވަނަ މާއްދާގައި މި އޮތީ. އެ ހަމަ 7 ވަނަ ޗާޕްގައި ބުނަ ހުރަހެއްވެއި. 7 ވަނަ މާއްދާގައި އެދި ދަރުމަތެގެ މުދާ ހުއްދަކުރުވުން ވިއްކާމާ އެއާ ގުދި ޖަމަލުކުރުން. މި މާއްދާގައި ހުރަހެއްވެއި މި އޮތް ގޮތަކީ 7 ދަރުމަތެގެ މުދަލެއް އެއްވެސް ފަރާތަކަށް ދޫނުވާ ނުވަތަ ވިއްކަން ވާނެ ނުވަތަ ކުއްޔަށް ދޫން ވާނީ ނުވަތަ ދޫކޮށްލަން ވާނީ ނުވަތަ ދަރުމަތެގެ ނަމުގައި ހިނގާ ވިއްޔާރި މުދަލަކާ ގުޅިގެން ސިޔާ ގޮތުން ނުވަތަ ނުސިޔާ ގޮތުން ނަމަވެސް ..

<u>ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:</u>

މުރާޖަޢާއެއް. ވިއްޔާރީގެ މުރާޖަޢާތަކަށް ..

<u>މިނިސްޓަރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީގެ ޗީފް ފިނޭންޝަލް ކޮންޓްރޯލަރ މުޙައްމަދު އަޙްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:</u>

ދެވޭން ސިޔާ ގޮތުގައި ނުވަތަ ނުސިޔާ ގޮތުގައި ނަމަވެސް، ސުރީ ވިއްޔާރި މުރާޖަޢާއެއް. ޝާފީ ކުރައްވާ. ވިއްޔާރި މުރާޖަޢާތަކާއި ދެވޭން ސިޔާ ގޮތުންނާއި ނުވަތަ ނުސިޔާ ގޮތުން ނަމަވެސް އެއްވެސް ފުރާއް ނުވަތަ މަސްދާ އެއް ނުވަތަ އެހީއެއް ނުވަތަ ސަބަބެއް އެއް އެއްވެސް ފަރާތަކަށް ދޫން ވާނީ ނުވަތަ ދިނުމަކީ އެއްބަސް ވާނީ ވާނީ ދައުލަތުގެ މަޖިލީހުން ޤާނޫނުން ޤާނޫނަށް ބަޔާންކޮށްދީފައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން. މި އިސްތިސްނާ މި ގޮތަށް ފާސްކުރެވޭން ޖަނަވަރުފަހު މި ޤާނޫނުގެ ނިޔާއުއާ ދެން ޖަމަލުކުރުން ގޮތުގެ މައްސަލަ ނުކުރެވޭން އަންނާނެ. މިސާލު މިއީ ވަރަށް ފުރާ ދާއިރާ އެއް ކަވަރު ކުރާ ގޮތަށް 7 ވަނަ މާއްދާ ޖެހޭކަށް ކުރެވިފައި މި އޮތީ. ދަރުމަތެގެ މުދަލެއް އެއްވެސް ފަރާތަކަށް ދޫން ވާނީ ނުވަތަ ވިއްކާލަން ވާނީ ނުވަތަ ކުއްޔަށް ދޫން ވާނީ. ވިއްޔާރީ ހާލަތު އަމިއްލަ ދޫދި ބޭނުމަކީ ޖެހިލުޗަސް ކުރަންޖެހޭ ހާލަތު ވެސް. ދުން ހަމަ އަދިވެސް އެއް މިސާލު ހަމަ މި ދަންނަވާލީ. އެހެންވީމާ، ޖަމަލި ގޮތުން މިކަން ތަނެއްގެ ދިމުން ކުރަން ދޫދި ބަރަކަތް ވެރިވެއްޖިއްކާ ދުރުވަރުކުރުން ކޮށްޖިހާސް މަސައްކަތްކޮށް އަދިވެސް ދޫ ބޭނުންގެ ސަރާޙަ ކަމަށް މި ގެންދެވުނު މި ބަދަލު. ދުން ހަމަ މި ސަރުކާރު 10 ވަނަ

މާއްދާގައި. 5 ވަނަ މާއްދާގައި އެ އިސްލާހު އެ އޮތީ ގޮތަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވާ ނަމަ އޭގެ
ދޮނާގައި އެސްޓިމޭޓު ދައުލަތުން އެ އަދަދަކަށް ކަނޑައަޅާ ބަޖެޓު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވާތީ، އެ
ފާސްކުރައްވާ އެ ޚަރަދުކުރަން އެ ދެއްވާ މަސްދަރު ބަޔާންކުރާ ކަރުދާސްތައް ޑިޕާޓްމަންޓުން އޮޑިޓަރ
ކުރެވޭނެ ގޮތް އޮތުމަކީ އަދުލުވެރި ދައުލަތެއްގައި ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް ބަޖެޓު އެ ގޮތަށް
ފާސްކުރެވިފައި އޮތަސް ކޮންމެ ވަޒީރަކު ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވާ ނަތީޖާ ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައި ނެތް، މިއީ
ދައުލަތް މަސައްކަތްތަކުގެ ނަތީޖާ ދަނެގަތުމަށް ބޭނުންކުރާ ޒަރީއާއެއް ނުވުމާއި ހުރަސްތަކެއް ވެއެވެ. ރައްޔިތުންގެ
މަޖިލީހުން ޚަރަދުތަކަށް ބަޔާންކުރާ ނަތީޖާއެއް ނެތި ބަޖެޓު ފާސްކުރާ ހުރިހާ ހާލަތުގައި ރައްޔިތުންނަށް ދަނީ
ޚަރަދުކުރާނެ އަދަދު ކަމަށް ބަލާ ސަރުކާރު ހިންގާ ކަމުގެ އެހެން ޚަބަރު ނޭގޭނެ. އަދި 7 ވަނަ ސަފުހާގެ
10 ވަނަ މާއްދާގައި މި އޮތީ، 10 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި އެންމެ ފުރަ ބައިގައި އެ އޮތީ ކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރާ ޤާނޫނުތަކުގެ ދަށުން އެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން. އެހެންނަމަވެސް،
މި އިސްލާހު މި ގޮތަށް ފާސްވެގެން އަމިއްލަ އިދާރާތައް ޤާނޫނުގެ ނިޔަމާ، ދަށުން އަދާކުރަމުން ގޮތުގެ މައްސަލަ
ނުކުންނަނީ ވަކަކަ ދަށުންނަވާފަށް ވެގެން. މިހެން އަދާކުރާ ކުރިން ދަށުންނެވި ކަނަލަ ގޮތަކަށް އެބައި ހިފެހެއްޓި އޮތް
މާއްދާ ދަށުންނަވާލުމުގެ ގޮތުން 8 ވަނަ ސަފުހާގެ (ނ) ގައި މި އޮތް މާއްދާ އަދާކުރާ ދަށުންނަވާލާނަން. ރައްޔިތުކަން
ނުވަތަ ރައްޔިތުންގެ ބާރުކަން ދިމާވާ ކުއްލި ގެއްލުމުގައި ނުވަތަ ކުރިމަތިވާ ދަތި ހާލަތުގައި ފެއިލްވާގެ ކޮންމެވެސް
އެހީއެއް ދައުލަތުން ދިނުމަށް އިޖްތިމާއީ މަސްއޫލިއްޔަތު ހިމެނޭ ކަމެއް ކަމުގައި ނުވަތަ އަދުލުވެރިކަމެއް ކަމުގައި
ސަރުކާރަށް ފެންނަ ހާލަތްތަކުގައި އެކަމަށް ފައިދާ އޮފް އެ މިނިވަން ނުވަތަ ބާރުކަން ދިރުމަށް ސަރުކާރުގެ ނަމުގައި
ވެވިދާނެ އެވެ. މިގޮތުން ދަރަ އަދިގެ ފައިސާ ހަރަދުކުރުމަށްވާ އެ އަދަދުގެ ބަޖެޓުގައި އެވަރު ކުއްލި ކަމަކަށް
ކަނޑައަޅާފައިވާ ފައިސާގެ ބޭނުންކުރެވޭ. އެހެންނަމަވެސް، މި ގޮތަށް ބަޖެޓުގައި ކަނޑައެޅިފައި އޮތް ފައިސާގެ ހަރަދު
ކުރެވޭން މަދު މި އޮތީ ފަރާތްތަކުގެ ފައިދާއަށް. އެކަމަކު ބަޖެޓުގެ ރިޕޯޓުގެ އަދި ވެސް އެމީހުން ކުރަންޖެހޭ ހަރަދު
ފައިސާތަކެއް ކުރެވޭ ބަޖެޓުކުރެވޭ ކަމަށް ވަކިން އެކަން ފާސްކުރެވުނުފައި ދެން ކުރީގެ ހާލަތުގައި ކުރީގެ ކަމަކަށް
މަޖިލީހަށް އަންނަ ބަޖެޓު އެމަޖިލީހުން އިދާރީ ބަޖެޓު ހަމަ ފުރިހަމަކުރެވޭ ދަރިމަތިކަމާއި ކުރިމަތިވެދާނެ ދުއްތުރި. ސަފުހާ 9
ގައި ހަރަދު ކުރުމަކީ ބަޖެޓުގައި ފައިސާ ކަނޑައެޅުން 34 ވަނަ މާއްދާގެ. ނުން ނުން އިސްލާހެއް. 9 ގެ 34 ވަނަ
މާއްދާގެ (ނ) ގައި މި އޮތީ ވަކި މާލީ އަހަރަކާއި ގުޅޭ ބަޖެޓު ފާސްކުރެވިފައިވާ ބަޖެޓަކުން ހުށަހެޅުމަށްފަހުވާ ފައިސާ
ނުނިން އެހެން ފައިސާ އެއް މާލީ އަހަރެއްގެ ބަޖެޓުގައި ނުހިމެނި ކުރާ ހަރަދު ކުރެވޭނީ މިފަދަ ހާލަތުގައި ހުށަހަޅާ ކުރާ ކަމެއް
ނުނި. އަދި ވަކި މާލީ އަހަރަކާއި ގުޅޭ ބަޖެޓު ފާސްކުރެވިފައިވާ ބަޖެޓަކުން ހުށަހެޅުމަށްފަހުވާ ފައިސާ ނުނިން އެހެން
ފައިސާއެއް މާލީ އަހަރެއްގެ ބަޖެޓުގައި ނުހިމެނި ކުރާ ހަރަދު ކުރުމުގެ ފުރުސަތު އެ އިތުރުބަޖެޓުން ދިނުން ނުވާނެ.
މިގޮތް ޤާނޫނުއަސާސީގައި އަދާކުރުމުގެ ހަމަތަކާ ބަޖެޓުން އަންނަނި ބަޖެޓު ވެސް ފައިދާ ހަރަދުކުރުމަށް ނުވާނެ.
މާލީއަހަރުގެ ޤާނޫނުގައި ހިމެނޭ މާއްދާ އެއް ބަޖެޓު ހަމަ އެ އިތުރު ބަޖެޓު ނަގަނިވާވައި ބަލާވައި ދިން ހިސާބެ.

އެހެންވީމާ، މި މާއްދާ އިން ފުއްދަންޖެހޭ ބޭނުންތައް އަދުގަނޑަށް ހިފަހި އޮޅޭން ފުދޭނޭހެން. ދެން މިހާރު މި ޤާނޫނުގައިވެސް އެބަ އޮތް ކުރި އަހަރުގެ ބަޖެޓުން ޗު ކުރެވިފައިނުވާ އެއްޗެއް. އެކަމަކު އެއަހަރުގެ ޑިސެމްބަރު 31 ގެ ފަހަކަށް ކުރި އަހަރުގެ ބަޖެޓަކުން ހަރަދެއް ނުކުރެވޭނެ. ކޮމިޓީ ކުރެވިފައި ހުރި އެއްޗަކަށް ޖާރީވެފައިވާ ހިދުމަތަށް. މިނިސްޓަރަށް 30 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އެ ހަރަދުތަކުގެ ބިލު ހުށަހަޅައިފިއްޔާ މިނިސްޓަރަށް އެ އޮފީސަށް އެބަ އޮތް ކުރި އަހަރުގެ ބަޖެޓުން އެ ބިލު ދޭ ކުރުމުގެ އޮފީސަށް. ދެން މި އޮތީ މޯލްޑިވްސް މަނިޓަރީ އޮތޯރިޓީ މުދުވެރިކޮންގެން ހަރަދުކޮށްގެން ނުވާނެ. ވަކި އިދާރާ އެއް މުދުވެރިކޮށް ހަރަދުކުރެވިގެން ނުވާނޭ އޮތުމަކީ އޭގެ މުޙިއްމުކަން އިންޖެއްޖެގައި ބަޖެޓް މަސައްކަތް ކުރަން ބޭނުން ވެއްޖެއްޔާ އެ މާލިއްޔާ ނޫން އެހެން މާލިޔާއަކުން ހަރަދު ކުރުމުގެ މަޑުޖެހިކުރުމުގެ ފުރުސަތު ހުޅުވާލަން ކަމެއް. ކުރާނެއެކޭ ވެސް ނޫން. ދެން އަޅުއް ކަމަކީ މިގޮއި މި އޮތީ ހަރަދު ކުރުމުގެ ފުރުސަތު މޯލްޑިވްސް މަނިޓަރީ އޮތޯރިޓީން ދިނުން ނުވާނެ. މިކަމަކީ މި ޤާނޫނު މަތިން ޤާނޫނުގެ ޤާނޫނީ ޙައްޤުއްޔާ މޯލްޑިވްސް މަނިޓަރީ އޮތޯރިޓީން އެކަން ކުރެވިދާނެތީ ބައްލަވައިދޭން މަސައްކަތް ކުރުމުގެ ކުރެއްވިދާނެ ކަމަށް. އެ ކަމަކީ މޯލްޑިވްސް މަނިޓަރީ އޮތޯރިޓީން ކުރައްވާނެ ކަމެއް ނޫން. ކުރެއްވާނެ ކަމެއް ނޫން ކަމަކީ މޯލްޑިވްސް މަނިޓަރީ އޮތޯރިޓީ ހަލި ސަރުކާރަށް ބޭނުންކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ހަރަދުތަކެއް ނުބަލަހައްޓާ. ހަމައެކަނި ބޭނުން ރޮލް. ދައުލަތުގެ ސަރުކާރުގެ ދައުލަތުގެ ބޭނުންކުރުމުގެ ރޮލް އެކަނި އެ ބޭފުޅުން ބަލަހައްޓާފާނި. ޕޮލިސީ ބޭނުން އެކަށައަޅާން ފައިސާ ދުނިޔާގެ ދައުލަތުގެ ފައިސާ އެ ރައްކާތެރިކަމާ އެއްކޮށް ބެލެހެއްޓުމާއި އިންވެސްޓްކުރުމާ މި ރޮލް އަދާކުރައްވަނީ. އެހެންވީމާ، ބަޖެޓު ސަރުކާރުން ބަޖެޓު މެނޭޖްކުރަނީ ރަނގަޅަށް އެ ކަނޑައެޅިފައި ހުރި ފަރާތްތަކަށް. އެވަރު ރޮލްކޮށް ބާޒާރު ހިސާބު އެއްކުރައްވައިގެން މިއީ ދައުލަތްގައި ރިޒާވް ކުރާނެ ކަމަކަށް ދޫކޮށްލާ ނުހަނު ރަނގަޅު ބާވަތެއް. އެކަމަކު ދައުލަތުން ބަޖެޓު މާރުކުރާ ބަޖެޓު އެއްސާފު ކޮށް ބަޖެޓު މިއީ ކުރިޔަށް ދިޔަ ކަމެއް. ރިސާވް ދޭން ކަމެއް ރާއްޖެ މި ކަމަކީ އިހުދަމަކުން ކުރެވޭ ހޯދުމާއި ރިސްކް ހިސާބު ކުރުމުން. އެކަމަކު، ދައުލަތުގެ މަޝްވަރާ އެކަން ބޭނުން ކުރަމުން ކުރުމުގެ މޯލްޑިވްސް މަނިޓަރީ އޮތޯރިޓީގެ މަސައްކަތުގެ ތެރޭގައި އެކަންތައް ހިމެނިގެން ހިނގައިދާނެ އެކަން. އެހެންކޮށްދިނުމާ އެ ކުރުމަކުން ޖަހިވަޑައިގަންނަވާނެ ކަމެއް. އަދުގަނޑަށް އެނގިހުރި އޮޅުން ގޮތުން އެއްވެސް ސަރުކާރަކުގެ ބޭނުންކުރުން ކުރުމުގެ ކަމެއް ނޫން މި ކަމަކީ. އެހެންވީމާ، އެ ވަރަކަ ދި ބޭފުޅުން މަޢުލޫމާތަށް ހަމަ ދަންނަވާލާމަށް މި ފުރުސަތު ބޭނުންކުރީ. ޝުކުރިއްޔާ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ. އާދެ، ދެން މިހާރު އެއްބަސްވުމަށް ވޯޓަށް ހުށަހެޅުމަށް މި އޮތީ އަސާސީ.

ހިތަދޫ އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވާހަކަދެއްކެވުން:

ދެން، ވިދާޅުވާތީ ވާހަކަ ދަތިވާން ގޮތުން އިދާރީ ތަކުރާރުކޮށް ދެއްވުމުން މަޖިލީހުގެ ގުޅޭ ބިލާ
ސަރުކާރުން ގޮތުން އިދާރީ އިނގޭތޯ. ކަމެއް އުފެއްދުން ވަރަށް ބޮޑުވުން ވަނީ ވަރަށް ތަރުތީބުން އަޅުގަނޑުމެންގެ
ތަފާތުވާ އެއީ. އެހެންވީމާ، އެއީ އަސާސީގައި މި ކަހަލަ ބިލުތަކުގައި ވަރަށް މުހިއްމު މަސައްކަތެއް ކަމަށް ދީ ދެއްކުން
މުޖުތަމަޢުން ވެސް ހާލަތުތަކާ އިނގޭތޯ. މި އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން މި 5 ވަނަ މާއްދާއަކީ އިސްލާމު
ގެނެސްދިނީ ދައުލަތުގެ ނަމުގައި ދައުރެއް ގޮތުގައި މި ދައުލަތުގެ ނަމުގައި ދިރުމަށް ސަރުކާރުގެ ގުޅުމުގެ ބައިވެރިވުން
ދައުލަތުގެ ކޮންމެ ފަރާތަކުން އެއްވެސް ޕާޓީއެއް ނަގާނެ، މި ބައި އަސާސީގެ މި ދައުލަތުގެ ޚާއްޞަކަން މިހާރު ދިވެހިން
ދިވެހިން ސަރުކާރު ހިންގުމުގެ ބާރުތަކުގައި މި ވިދާޅުވާ ދައުލަތުގެ ކަނޑައެޅިން. ދައުލަތުގެ ނަގާ ހުކުމްތަކުގެ ކަނޑައެޅުން.
ޤާނޫނުގައި މިސާލެއްގެ ގޮތުން އަޅުގަނޑު ހަމަ ސަރުކާރުތަކުން ދިވެހިންގެ ދިވެހިން މި ބަޖެޓުގެ ގެއްލުމަށް
ކަމެއް ބޭނުމުގައި މިހާރު ބީ ބިލުން އެބަ ނަގާމާ އަސާސީ މަޖިލީހުގެ ކަނޑައެޅުން. މި ބީ ބިލުން ބޭނުމަކީ ހަމަ އެ
ވެސް ދައުލަތުގެ އިންތިޚާބުގެ ހިސާބު ގޮތުން މި ފުރިހަ ނަޝީދުގެ އެބަ ގެންދަވާ ބާރުތަކުގެ މަސްއޫލު. ދެން، މިހާރު
ގާނޫނު ކަނޑުގެ ބަދަލުގައި ބަޔަކު އެ ގޮތަށް އަމިއްލަ ކަނޑައެޅުމުގެން މި މަސައްކަތް ކުރިއަށް ދާ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން
މުއައްސަސާ ތިބިފައި ވަނީ. އަދި ހަމަ ވަރަށް އަޅުގަނޑު މި ބަދަލު ހަމަ އަދާކުރާ ދެވޭ މުސްތަޤްބަލް ބައިސިކަލް
ވަރަށް ކަނޑުގެ ފާސްކުރާ ދިވެހިން ފަސޭހަކުރާ ބިލުތަކުގެ ހުކުމް ދީ. އެކި ދިރާސާތަކުގެ ކުރުވަން އަދި އަޅުގަނޑުމެން ޤާނޫނު
ވިސްނުން ދަނީ. ދެން، މިހި ދިނުމުގެ ހަދާ ބަދަލެއް ކަނޑައެޅުމަށް ވެސް ހަމަ ކަމަށް ދީ އަސާސީ. ބާރުގައި ވެސް
މިކަން ބަދަލު ވެސް ކުރިއަށް ދިނީ. ދައުރު މިހުން މި ނުވާ ފުރިހަ އަދި ވެސް މިގެ ބަޖެޓު މާލިއްޔާ ބައިގައި
ދައުލަތަން ނުވާ ދައުލަތުގެ ހިމެނޭ ގޮތުގައި ހިންގާފައި ދިވެހިން ދިވެހިން ކަނޑު ދިވެހިކަ އެއީ ޖުމްހޫރިއްޔާ ކަހަލަ
ވާހަކަތައް. މަޖިލިހަށް ޓޫރިޒަމް މި ދެއްދި ނުވެސް ދެން، ނުހިމެނޭ އަޅުގަނޑުމެން މިފަދަ ޤާނޫނުގެ ބާރުއަޅުން
އަދި އެ ގޮތަށް ފާސްކުރާ ކަމުގައި ވަނީ ހަމަ އެއަށް ފަސޭހަ ޑިމޮކްރެސީގެ އަޅުގަނޑުމެން ހިމަނާ، އެ
ޤާނޫނުތައް އަދިމަ އެ ކަނޑައަޅައި ބަޔަކާއި ބަސްތަކުގެ ފަސާދަވެރިކަން ޓޫރިޒަމް ގޮތުގެ ވެސް ހަމައެކަނި ޖަހާފައިވާ. ކަމުގެ
ކުރިން އެކުއެރި ނުހެޔޮ ޤާނޫނީ މިއީގައި ނިންމާފައި އަޅުގަނޑުމެން އެކަން ނުހެޔޮ ގޮތުގެ ވެސް ބާރުވެރިން
ނުވާން ހިމަނަ އަދާކުރު، އެ ކަމާ ދުވަ ގޮތުން އެއްގޮތަށް ވިދާޅުވި ދައުރުން. ދެން، ހަމައެކަނި އެ ބަޖެޓު ވާހަކަ
ދައުރަކީ އަދި ކަނޑުވެސް ބޮޑުކަމަށް ވިދާޅުވެއްޖެ ދެން، ރައްޔިތުންގެ އަނބިދަރިން ޤާނޫނު ވެސް ހިމެނިގެން ވަރަށް ޚާއް
ގޮތަކަށް. ޚާއް ގޮތަކަށް ނުކުން. ހާއްސަކޮށް މި ބަޖެޓު ޤާނޫނު ކުރުވުމުން ހާއްސަ އަޅުގަނޑު ދަރަނިވާ ބާރުނުވާ
ޤާނޫނު އިބްރާހީމް ފުރުޞަތު މިނިސްޓަރުކަން ހިންގަވައިގެން ޤާނޫނު ކުރުއްވި ބަޖެޓުތަކުގައި އެ ހިސާބުން ފުރިހަން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަށީގެންވާ މަޖިލިހަށް އެއް ކުރިގައި ބަޖެޓު ދެދު ގޮތުން އެކަށީގެންވާ މަޖިލީހުގެ ކަނޑައެޅުން
ރައްޔިތުންގައި ވެސް ނުލިބޭ އިނގޭތޯ. ދެން، ކަނޑުމެން ޤާނޫނު މި ބަޔަކު އިންސާފަކާ އެއް ނުން. ހަމަ ޤާނޫނު

ހުރަހެޅުއްވި ބަޖެޓުތަކުގައި ވަރަށް ބޮޑު ސިޔާ، އަޅުގަނޑުމެން ހިތަށް އެ ދުވަސްވަރު މަސައްކަތް ކުރެއްވިން ރިޔާސަތު މިނިސްޓްރީގައި މުޙައްމަދު އަޙްމަދު ވެސް. ވަރަށް ބޮޑު ބަޖެޓުތަކާއި ހުރަހެޅުން ވެރި އެ ރިޔާސަތުން އާދޭ ފަރާތުން ހަމަޖެހިފައި ގަވާއިދު މަޖިލީހުގެ އަދި ހަމަ ނުހުރި ބަޖެޓު އޮނިގަނޑު ފަރާތުން ވަރަށް ބޮޑު އެ ދުވަސްވަރު ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓު ހުށަހެޅުމުގެ މަސައްކަތް ކުރެވުނީ ބަޖެޓަށް ވުރެ ގިނަ ހަރަދުތަކެއް ކުރަން ޖެހޭތީ، އަދި އެހެން ކަންތައްތަކުގައި ބަޖެޓު ބޭނުންކުރެވިފައިވާތީ، އަދި އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުން ސަރުކާރުގެ ހަރަދުތައް ބޮޑުވެފައިވާތީ، ސަރުކާރަށް ފައިސާ ދޫކުރަން ޖެހޭ ބަޖެޓާއި ޚިލާފަށް ކުރެވޭ ހަރަދުތަކަށް ހުއްދަ ދޭން ޖެހޭ ގޮތަށް ބަޖެޓު ބަހައްޓާ، ހުރިހާ ގޮތްގޮތުން ބަޖެޓާއި ސަރުކާރުގެ ހަރަދުތައް ހަމަޖެހޭނެ ގޮތް ހޯދާ ދޭނެކަމަށް.

ސިޔާސީ ވާހަކަ ދައްކަވާ އެ އިދާރާގެ ބަޖެޓުގެ ހިސާބު ބަލާ ބަލާ ބޮޑު ބަޖެޓެއް ކަމަށް ވާތީ، އަދި ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓަށް ކުރިމަތިވާ ހުރަސްތަކާއި ހަރަދުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ދިރާސާ ކުރުމަށް 7 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ ގޮތަށް ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓު ބެހެއްޓުމަށާއި ގުޅޭގޮތުން ސަރުކާރަށް ވެސް ބަޖެޓާއި ހަރަދުތަކާބެހޭ 7 ވަނަ މާއްދާ އަދި ގުޅުންހުރި ޤާނޫނީ ކަންކަމާ ގުޅިގެން ސަރުކާރުން ފައިސާ ދޫކުރެވޭނެ، އަދި އެ ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކުގެ ލިޔުންތަކާ ގުޅިގެން ޙަވާލުކުރެވޭނެ ގޮތެއް ރާއްޖޭގެ ސަރުކާރުގެ ހުއްދަ ހޯދާފައިވާނެކަން.

ސަލާމް.

<u>މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސް އެންޑް ޓްރެޜަރީގެ ޕަރމަނަންޓް ސެކްރެޓަރީ މުޙައްމަދު އަޙްމަދު ވާހަކަދައްކަވަމުން:</u>

އާދެ، އަޅުގަނޑުގެ ސަރުކާރުގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދަށުން ބަޖެޓުގެ ކަންކަން ބަލާ އިދާރާއަށް ބަޖެޓުގެ ބާރުތައް ދީ ބަޖެޓުގެ ކަންކަމާ އަޅުގަނޑުމެން ނިންމާފައިވާ ކަމެއް. މިހާރު ދީ ބަޖެޓުގެ ކަމުގައި ނިންމާފައިވަނީ ބަޖެޓު ހިފާ ކުރިއަށް ގެންދިޔުމަށް. ބަޖެޓުގެ ކަންކަމުގައި ބަޖެޓުގެ ސަރުކާރުގެ ހަރަދުކުރުމުގެ ހުއްދަ ދީފައިވާ ބަޖެޓާއި ހަރަދު ނުކުރެވޭ ގޮތަށް ބަޖެޓު ބަލާފައި ބަޖެޓުގެ ދަށުން ހިންގާ މަސައްކަތްތަކުގެ ހަރަދުތައް ސަރުކާރުން ކުރާ ކަމަށް ބުނެ. އެއީ ގާނޫނުއަސާސީ ނޫނީ ބަޖެޓުގެ ގާނޫނުން ނޫނީ ގަވާއިދެއް ނޫނީ މާލީ ގަވާއިދު ނޫނީ، އަދި ނޫނީ ވެސް ޤާނޫނީ ގޮތުން އެހެން ގޮތަކަށް ހަރަދުކުރެވޭނެ ގޮތެއް ނެތް ގޮތަށް ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓު ހަދާފައިވާ ކަމަށް. ބަޖެޓު ބަލަހައްޓާ ގޮތެއް ނޫނީ ބަޖެޓު ބަލަހައްޓާ ގޮތެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، މި ބައި ރައްޔިތުން ބަޖެޓާ ހުރިހާ ކަމެއްގައި ބަޖެޓުގެ ސަރުކާރުގެ ހަރަދުތަކާއި ހިސާބުތަކާ ގުޅޭގޮތުން، ސަރުކާރުގެ ހިސާބުތަކާ ގުޅުން ހުރި ބަޖެޓު ސަރުކާރުން ބަލަހައްޓާ ކަމެއް ކަމަށް ކުރިއަށް ގެންދާ ގޮތް ކަނޑައަޅާނީ.

ދުއްވަން ޖެހިވަޑައިގަންނަވާނެ. މިހާތަނަށް ވިދާޅުވި ދުއްވާފައި އޮތީ. އެހެންވީމާ، އެ ފައިނޭންސް ކުރާނެ ގޮތް މި ހުރިހާ ކަންތަކެއް މަޝްވަރާކޮށް އެނގިވަޑައިގަންނަވައިގެން އެ ޗެކަށް ޖެހޭތޯ މި އެޕްރޫވް ކުރައްވަނީ. އެހެންވީމާ، މި ވިދާޅުވި ގޮތަށް ހަފްތާއަކު އެއްފަހަރު ވިއްކަން އޮކްޝަން ކުރާ ޓީ ބިލްސް މަޖިލީހަށް ގެނެސް މަޖިލީހުން ފާސް ކުރުމުގައި ނޫން ކަންނޭނގެ، މި އިސްލާހަކީ ހުށަހެޅުއްވި ބަޖެޓުގެ ވެސް އަސްލު މަޤްސަދަކީ، އެއީ އެއް ނޫން ކަންނޭނގެ. ދެން، އަޅުގަނޑު ދެކެން ނޫނީ އެ ބަޖެޓުގެ މަޤްސަދެއް. އެއީ ނޫން ކަންނޭނގެ އޭގެ މަޤްސަދަކީ. ދެން، އެހެންވީމާ، މިހެން ހުރި ކަންތައްތައް އަޅުގަނޑު ދެކެން ހިފާނީ އެމްޑީޖީސް ކުރިއަށްގެންދަވާ ކަންނޭނގެ މި އިސްލާހެއް ފާސްކުރައްވަންޏާ ވެސް ފާސް ކުރެއްވަން ވާނީ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

މި އިޖްތިމާޢުގައި ފައިނޭންސް މިނިސްޓަރު ވަޑައިގެންފި. ފައިނޭންސް ކޮންޓްރޯލަރު އެ ކުރައްވާ ސުވާލަށް ކުރުކޮށް ޖަވާބު ދެއްވުން، ވަރަށް ގިނަ ބަޖެޓުން މިހާރު ސުވާލު ކުރައްވަން ބޭނުންފުޅުވޭ. އާދެ، ޖ ރ. މަޤްބޫލް.

ކުޑަ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަބްދުﷲ މަޤްބޫލް ވާހަކަދެއްކެވުން:

އަޅުގަނޑު އާދެ ސުވާލުކުރަން ފުރުޞަތު އެދުނީ މިގޮތަށް ބަޖެޓު މި ކުންފުނިތަކަށް ފަހުން، ދިނުމުގެ ޖަވާބު ވެސް ދުއްވައިދީ. އެހެންވީމާ، ދައުލަތުގެ ނަމުގައި ލޯނެއް ނަގުދުގެ ވާހަކަ މި އޮންނަނީ. ދައުލަތުގެ ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކަށްވުރެ ބޮޑަށް އެހެންވެގެން އެ ވާހަކަ ދަންނަވާލީ. މިހާރު އެ ސުވާލުވެސް އަޅުގަނޑު ކޮންމެވެސް ބޭނުމެއް ނޫން އިތުރުކަމެއް. ޝުކުރިއްޔާ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ. މިހާރު ނިހާދަށް ފަހު އަލީ ސަލީމް. އަލީ ސަލީމަށް ފަހު އިބްރާހީމް ރަޝީދު.... ނިހާދު އޭގެފަހުން އަލީ ސަލީމް އޭގެފަހުން އިބްރާހީމް ރަޝީދު.

ވިލިމާފަންނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނިހާދު ޙުސައިން މަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:

އާދެ، އަޅުގަނޑަށް ފުރުޞަތުދެއްވީތީ ޝުކުރިއްޔާ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލާނަން އަޅުގަނޑަކީ އަޙްމަދު ނިހާދު، ވިލިމާފަންނު ދާއިރާއިން. އަޅުގަނޑު ހަމަ ދެންމެ މިނިސްޓަރުގެ ފަރާތުން ވިދާޅުވި ދުއްވި ބައެއް މަޢުލޫމާތުތަކާއި އަދި ކޮންސަރނުން ވާ ކަންތައްތަކަކާ ބޭނު ގޮތުން ވިދާޅުވި ދުއްވި އެއްޗެއް އަލުއަރާލުން، މި ނުކުތާ ފެނި ހަދަމުން މި

މައިގަނޑު ގެނައުމުގެ އިސްލާހު ޤާނޫނަށް މި ބޭނުމީ، ދަރިންނަވާލަން ހުރަހަގާލައިން ހަމަ އަޅުގަނޑު ދިރާއި.
އަޅުގަނޑުމެން ސާވާދީ. އިޤްތިޞާދީ އަޅުގަނޑުމެން މުޖުތަމަޢު އެއީ ޤާނޫނީގޮތުން ދެކޮޅުހެދުމެއް އެދި އަދި މިންވަރު
އޮތް ފަރުވާ ތިން ބަޔަކު އަދި ބަދަލު އާއި ޤާނޫނުއަސާސީގެ ރައްޔިތުން ހާލަތު ޙައްޤުތަކެއް ހަމައެކަނި އެއް މި ކުރަން
އަދި (ނ) މާއްދާގެ ވަނަ 96 ޤާނޫނުއަސާސީގެ ނޫން. އެކުލެވޭ ހުރިހާ ދަރިވަރުންގެ ރައްޔިތުންގެ ދަރިވަރުން ވެރިކަމުގެ
97 ވަނަ މާއްދާ މި ބައިތައް އެކަ ފަރާތް ރަށްތަކަށް ތަޢުލީމު ދިނުމާ، ޤާނޫނުތަކުން އިސްލާހުތައް ގެނައުމާ ކަންތައްތައް
ރައްޔިތުންގެ ދުއްވުމުގެ މި ކަންތައް ޕާޓީތަކުގެ ޑިމޮކްރަސީގެ މަޖިލީހުގެ ރައްޔިތުން ބޭނުންހުރި ޖަމާޢަތުގައި ކޮމިޓީ
ބައްދަލުގައި. އަޅުގަނޑު ހަމަ އިސްލާމްދީނާ ދަރިވަރުންނާ 7 ވަނަ މާއްދާ. ހުރިހާ ތަފާތުވާ އިސްލާހު އަދި ކުރިން
މުޅިއުމަތުގެ ޤާނޫނު. މި ދީ ބައިން މިނިސްޓަރުގެ ފަރާތުން ވަޒީރުންނާ ބޭނުންކުރާ ވިސްނާ ވަޒީރުންނަށް ކަމުގައި
ވާނަމަ މިކަން ފެށުނު އޭގެ އަޅުގަނޑުމެން މިކަން ކުރަން އޭގެ ސަރަޙައް ނުލަބާ އަޅުގަނޑު މިގައި މި
މާއްދާތަކަށް ބައިތު ކުރާ ނުލަބާ މި އިސްލާހުތަކަށް ބައިތު ކުރާ ސަރަޙައް ހަމަ ކުރެވޭނެ ދަރިންނަވާލަން މި
ފުރިހަމަކުރުމަށް އަޅުގަނޑު ބަލާނަން. މާއްދާ 7 ގައި މުޅިއުމަތުގެ ޤާނޫނުގައި ދަށުވަނީ މަދަލުން ދަރިން ވާނީ ނުލަބާ
ވިއްކުމަން ވާނީ މިހެން އަދިސް ތިރީގައި މި އަޅުގަނޑު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ތަފާ އެކުލެން. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ
ކަނޑައަޅާ ގޮތްއެގޭ މަތިންނެ. ރަނގަޅު. މިންސިޔާސަތު ކަނޑައަޅުއްވާފައި ރައީސް އަދި ދެންނެވީމަ، ރައީސް އެ
ގޮތަށް ބޭނުންކުރު ކަމުގައި ވާނަމަ އެކަން ކުރައްވާނެ ކަމަށް މުޅިއުމަތު ޤާނޫނުގައި ވިދާޅުވާނީ އެ އާދޭސްއެގައި
ހުންނަ ކަނޑައަޅާ ޖިންސާނިޔާ ފެނިއްޖާ އޭ. އަޅުގަނޑުމެންގެ އިސްލާމަކީ ދައުލަތުގެ މުޅި ހުއްދަކުރެވިގެން ވިއްކާލާ އެ
މުޅި ޢަމަލުކުރެވޭ ބޭނުމަށް ގޮތުން ހުރަހެއްޅުއްވި އިސްލާމުގައި މި އޮންނަނީ މުދަލުއް އެއްފެށް ފަރާތަކަށް ދޫކުރެވޭ
ނުވަތަ ވިއްކާލެވޭ ނުވަތަ ހިންގަންވޭ ނުވަތަ ދިނުމަށް އެއްބަސްވާން ވާނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރެ
ކަމާ ބެހޭ ޤާނޫނުގައި ބަޔާން ކުރާ. މިނިސްޓްރީން ވިދާޅުވެއްޖެ ފަރާތް ބޮޑެތި ދަރިވާން. އެމިނިސްޓްރީތަކުން އަދި
މިގައި ބަޔާން މިކުރާ ބައެއް ޤާނޫނުތަކެއް ނުހެދި ހުރުމުގެ ސަރަޙައްދު. އަޅުގަނޑު ދަރިންނަވާ ހުށަހެޅިއް ނޫން.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޤާނޫނުއް އެފަދައިން މި އިސްލާހު ހުރަހެޅި ބޮޑަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ތަޅުމުން މި ކަމާ ބެހޭ
ޤާނޫނުތަކެއް އެފަދައިން ދަރުބާ. ޤާނޫނީ ހުރިހާ މިންގަނޑުގެ ތެރޭގައި އެކަމާ ކުރިމާ ސަރުކާރަށް ސަލާމަތްވެވޭނީ.
ޖިންސާނިޔާ ފެނިއްޖެ ދަރުބާރުއެވެ. މާނައަކީ ފަހު ޖަމާޢަތުގައި އަންނަ ބަދަލު ފެށި ނުތަންނަ މިއަދު ފިހާރަސް
މިނިސްޓްރީން ކުރިމަގައި ގެންގުޅުން ރައީސްގެ އެދުރުގައި ގެންގުޅެއްވާފައި ހުރި ހާކުމަށް ނުރައްކަލައި ވިއްކާލިއްޔާ.
އިނގޭތޯ. ދައަރުކާރުގެ ނަމުންކާފައި ވިއްކާލި އޭ މިފަދަ ކަމެއް ކުރެއްވި. އެހެންނަމަ، މި ބޫދުގެ ފެށި ސަރުކާރަށް
ރައްކާތެރިކަން ޤާނޫނުގެ ހުރިހާ ތެރޭގައި އެކިފާ އެއީ ރަނގަޅު ގޮތެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން އިޚްތި
ދަލިލެއް ހުށަހަޅަން. ފަރާތްގަނޑަކު ކޮންމެ ކަމަކީ އިޚްތި ފަސާދަ ކަންތައްތަކުގެ ޤާނޫނުކަން ގަބޫލު ކުރާއްވާން

އަދުގަނޑަށް ބަލީން. އަދުގަނޑުމިންނަވާރު އިވާ ހާސް ދޫނިއަށް މުޑި މި މަޖިލީހުގެ މަޢުލޫމާތު މަނިކުފާނަށް

އެނިގިވަޑައިގަންނާވާނެ. އަދުގަނޑު ގަވާއިދުތަކާ މި ބަލާގައި. އެންމެހާ، އަދުގަނޑު ދަންނަވަން މި އުޅޭ އެއްޗެހި

އަދުގަނޑުމެން ކުރަން މި އުޅޭ ކަމަކީ ލޯކަލް އިންޑެ ބޭނުންކުރާނެ، ވާހަކަ ހުރިހާ ބާރުއިން ސަރުކާރަށް މި

ފުރުސަތު ދިނުމާ. މިގައި ނޫޅޭ ކުރެވިދާން ރިކުވެސްޓްކުރި. ދައުލަތުގެ އެންމެ މުހިއްމު ދީ ކުރެވުނު ކަމަކް ވެގެން

ދިޔަ ދިރާގައި ފެން ކުރެވުނުގެ ސިއްކަ މިއުޅުމައިގެން ދިޔަ ގޮތް އާގެން ނުކުން ނަތީޖާ އަދުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުން

މި ނިޒާމު ވަރަށް ބޮޑު އަދުމުއްގެ ތަރައްޤީ. ރައްޔިތުންގެ މަޝްވަރާ ފާސްކުރުމަށް އަދި ފާސްކުރުމުގެ ދަރުން އެކަން

ބަހާބަރަށް ކުރައްވާފައި ވަނަމަ ދެން އިތުރު މީހަކަށް ސިފަވާ ކުޑަކަން ޖެހޭ އެއް ހުށަހެޅީ. ދަންނަވަން އަދި ފަހު

ކުޑަކަމަ އެއްޗެއް ވަކިވަކިމުގެ ކުރިމަތި. ފާހަގަކުރަން ބޭނު ދިމާވެން ކުރައްވާ ކަމެއް ރައްޔިތުންނަށް ނުވަތަ ރަސްމީވަކު

ނުވަތަ އެ ނޫން މިހާރު ފަހަ ސިޔާސަތުތަކު ކަމުގައި ވާނަމަ މުޅި ޖުމުލަ ރައްޔިތުން އެކަމުގެ އިޖްތިމާޢީ މުޅިއެއް

އުފައްދަން ޖެހޭ. މިގައި ހަމަ ކުޑަކުޑަ ހުއްޖަތެއް ގޮތުގެ ސިފަކުރު ތަގާވުން. ކުރީގެ ރައީސް ނާސިރު ވަޒީރުން އެޖެހުމެއް

ކަމުގައި ހުންނަވައިގެން ވަޑައިގެންނެވި އިރުގައި ވަޒީރުން އެޖެހުމަކަށް ކަމުގައި އެކަށީ ހައިސިއްޔަތަށްމުން ދޫންކަން ކުރެއްވީ.

މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ބާރުން ފެށި ހޯދައިގެން ގެންގޮސް ކުރެއްވީ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.

ރިޔާސަތުން ވަނަވަރުގެ ޚާލަތު:

ހަމަ ސަލާމް އެއްކޮޅު މިގޮޅިމާ، އިބްރާހީމް ރަޝީދު އެއްކޮޅު މިގޮޅިމަށް. މި މުބާރަކު އަރުވަދު އެއްކޮޅު

މިގޮޅި ދެއްވުމުން އެ ހިސާބުން ނިންމާލަން. އާދެ، ޝުކުރިއްޔާ. އާދެ، ސަލާމް.

މާލިން ދާއިރާ ރާއްޖޭގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ރަޝީދު ވަނަވަރުގެ ޚާލަތު:

އާދެ، އަދުގަނޑުގެ ސަލާމާއި މިރާތު ނިޔާނު ފަހު އިޙްތިރާމް ކުރައްވާފައި އިނގޭތޯ. އަދުގަނޑަށް ހިމާޔަތް ފުރުޞަތު

ނުލިބުނާން. ދައުލަތުގެ ނަމުގައި މިރާތު ފާނޫނު ނަންބަރު 2009/3 ގާއިމުކުރު ފާނޫނު މި އިޞްލާހު. މި އެއްވަނަ

މާއްދާ އިނގޭތޯ. ދައުލަތުގެ ދަރަނިޖެހުން. 5 (ހ) ގެ ދަށުން މި އެއްވަނަ މާއްދާ. ދައުލަތުގެ ނަމުގައި ދިފާޢި

ސަރުކާރު، ނުވަތަ ދިފާޢި ސަރުކާރު މުދުވެރިވެގެން ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތަކުން. އެހެންވީމާ، އަދުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ

ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތައް ކުރަނީ ހަރަކާތްތަކުން މާލީ ކުރީ. ޙަޤީޤަތުގައި ގޮތުގެ ފާނޫނުގައި އެންމެން މަސްއޫލިއްޔަތު

ވަރަށް ބޮޑުކަމާ ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތަކާ ކުރެކުރޭ ލިބެންދެ ކުރެކުރޭ ހިންގާ ރަހުމާ. ދައުލަތުގެ ފަދަ ދައުލަތުގެ

ހިސާބާހުނު ފަދަ އެހެން ޙަޤީޤަތުގައި ދަނީ. އެހެންވީމާ، މާނަކުރެވޭ ހިސާބުތަކެއް. މި ބޭފުޅުން މާނަ މި

ޖަވާބު ކުރެއްވި ބޭފުޅާ. ދައުލަތުގެ ނަމުގައި ދިފާޢި ސަރުކާރު ދައުލަތު ހިންގުމުގެ ހުރިހާ ބާރުއް އެންމެން

ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މުޙައްމަދު ނަޝީދު އެޑްމިނިސްޓްރޭޝަނަށް ހަވާލުކޮށްދެއްވި. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ތަނަށް ވަދު ޤާނޫނު ހަދަން ތިބި ބައެއް. ޤާނޫނު ހެދުމާއި ހިންގުމާ ތަފާތު ވާން... މިހާރު ހުންނާ އިންތިޒާމު މި ތަނުން ގެނެސް ހަސަނާ އިންތިޚާބު ހަދާނަ ބޮޑުވާ، ހާދައި ހުކުމާ ޖުޑީޝަލް އަޅުވައިފިއްޔާ އާއްމު ނުހިނގާނެ. މިހާރު އެހެންވެސް އެ ހުޅުވިފައި އޮފީސް މާލީ އިދާރީގެ ތަރުތީބަކީ މި ވަނަވަރު ފާސްކުރުމަށް. ދެން މި މަސައްކަތް ހިނގައިގެން އަޅުގަނޑުމެން ތަރަޖަމާކުރި. މިސާލަކަށް ތަފާސްހިސާބު ކުރީގެ ދައުރު. އާދެ، ތަފާސްހިސާބު ތަރައްޤީ ވެގެން ދިޔަ އިރު، ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދަށުން އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުން ގެންދިޔަ މަސައްކަތް ނިމިގެން ދިޔައިރު ވެސް އެ ކަމެއް ވަނީ އަދިވެސް ނުނިމި.